

ISSN 2353-9569

Edu-wsparcie

czasopismo elektroniczne
Biblioteki Pedagogicznej w Ciechanowie

Nr 25

Ciechanów 2026

Redakcja

Anna Mieszkowska

(dyrektor Biblioteki Pedagogicznej w Ciechanowie)

Bożena Lewandowska

Monika Biedrzycka-Gładka

e-mail: biuletyn.bpciechanow@gmail.com

tel. 23 672 33 77 w. 25

BIBLIOTEKA PEDAGOGICZNA W CIECHANOWIE

ul. 17 Stycznia 9

06-400 Ciechanów

tel. 23 672 33 77

<http://www.bpciechanow.edu.pl/>

SPIS TREŚCI

ZASADY PUBLIKACJI	1
--------------------------------	---

OD REDAKCJI	2
--------------------------	---

FELIETONY

Anna Mieszkowska <i>Czytelnicze rozmyślenia ... ale tym razem, nie o czytaniu, a o idei uczenia się przez całe życie</i>	3
---	---

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

Bożena Lewandowska <i>NotebookLM : inteligencja oparta na faktach, nie domysłach</i>	6
---	---

Monika Biedrzycka-Gładka <i>"Sztuka opowieści. Wczoraj, dziś, jutro" – innowacja pedagogiczna w Bibliotece Pedagogicznej w Ciechanowie</i>	8
---	---

Adriana Karwowska <i>Innowacja pedagogiczna pod hasłem "Z baśnią dookoła świata" jako forma promocji czytelnictwa w Bibliotece Pedagogicznej w Ciechanowie</i>	11
---	----

Irena Zalewska <i>Hanza 2.0 – dobra praktyka edukacyjna w Zespole Szkół nr 1 w Stargardzie</i>	13
---	----

Joanna Opozda-Zawadzka <i>Memo E-chemia – rozwijanie kompetencji uczniów w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych i mnemotechnik na lekcjach chemii</i>	18
---	----

Anna Regulska <i>Jak sztuczna inteligencja zmienia lekcje języka polskiego?</i>	26
--	----

Małgorzata Komor <i>Edukacja w terenie – kilka słów o aplikacji Actionbound</i>	28
--	----

Anna Będkowska <i>Biblioteka – szkolne centrum działań charytatywnych</i>	31
--	----

Bogumiła Pawłowska <i>Młodzież w bibliotece szkolnej</i>	33
---	----

WARTO WIEDZIEĆ

Anna Wesołowska <i>"Animatorzy kultury - strażnicy pamięci" – Stowarzyszenie Grupa Rekonstrukcji Historycznej Ludności Cywilnej Mława</i>	39
--	----

Karolina Janczulewicz <i>Etap III diagnozy zaburzeń integracji sensorycznej – testy diagnostyczne</i>	48
--	----

Karolina Janczulewicz <i>Etap IV diagnozy zaburzeń SI – podsumowanie procesu diagnozy zaburzeń SI</i>	52
--	----

Bożena Lewandowska <i>Weryfikacja informacji w sieci</i>	55
---	----

Paulina Krzemiń <i>"Małe serca, wielkie emocje" - o wyśmiewaniu, hejcie i napiętnowaniu dzieci w szkolnej klasie</i>	58
---	----

RELACJE

Wioletta Gałązka <i>10 lat powiatowej edycji konkursu „Wydajemy Własną Książkę”</i>	66
--	----

Ewa Bochynek <i>Kwietniowe spotkanie z poezją w bibliotece</i>	70
---	----

Irena Zalewska <i>Nowoczesne biblioteki w Hiszpanii – zarządzanie zbiorami i inspiracje dla edukacji szkolnej</i>	73
--	----

ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE

Monika Biedrzycka-Gładka <i>Cyberhigiena. Zestawienie bibliograficzne za lata 2015-2025</i>	80
--	----

WARTO PRZECZYTAĆ	83
-------------------------------	----

NOTY O AUTORACH	86
------------------------------	----

ZASADY PUBLIKACJI

- Czasopismo elektroniczne BP w Ciechanowie jest półrocznikiem, który ukazuje się w czerwcu oraz grudniu.
- Materiały do kolejnych numerów należy przysyłać do końca maja oraz listopada na adres e-mail: biuletyn.bpciechanow@gmail.com
- Wymagany format dokumentu:
czcionka: Times New Roman, 12 pkt,
odstęp między wierszami: 1,5 pkt,
marginesy normalne: 2,5 cm,
objętość: do 10 stron formatu A- 4 (artykuł), do 5 stron formatu A-4 (zestawienie bibliograficzne w wyborze).
- Zamieszczanie publikacji wiąże się z **nieodpłatnym** udostępnieniem tekstów w Internecie.
- **Za treść publikacji, dołączane do artykułów zdjęcia (posiadanie zgody na upublicznianie wizerunku), naruszanie praw autorskich odpowiedzialność ponoszą autorzy prac.**
- Redakcja zastrzega sobie prawo do dokonywania korekty w przysłanych tekstach, jednak bez naruszania treści publikacji.
- Do publikacji należy dołączyć informacje o autorze (imię, nazwisko, miejsce pracy, ewentualnie krótka notka biograficzna), adres e-mail.
- Osoby zainteresowane mogą otrzymać zaświadczenie o współpracy z biblioteką w zakresie publikacji w czasopiśmie elektronicznym.
- Przysłanie pracy ze swoimi danymi uznaje się za jednoznaczne z podpisaniem zgody na przetwarzanie danych osobowych zgodnie z Ustawą z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. nr 133 poz. 883 z późn. zm. oraz z 2000 r. Nr 12, poz. 136 i Nr 50 poz. 580).

OD REDAKCJI

Bieżący numer otwiera felieton „Czytelnicze rozmyślania”..., , tym razem poświęcony idei uczenia się przez całe życie.

W rubryce „Z warsztatu nauczyciela” publikujemy tekst poświęcony NotebookLM, jako przykład narzędzia sztucznej inteligencji, opierającego swoje działanie na wiedzy potwierdzonej faktami. Prezentowane innowacje takie jak „Sztuka opowieści” czy „Z baśnią dookoła świata” są świetnymi przykładami, że biblioteka może być przestrzenią twórczego eksperymentu angażującego uczniów. Podobnie inicjatywy „Hanza 2.0” czy „Memo E-chemia” udowadniają, że współczesna szkoła łączy sprawdzone metody, nowe technologie i kreatywność. Kolejne artykuły pokazują jak sztuczna inteligencja zmienia lekcje języka polskiego, biblioteka staje się centrum działań charytatywnych, a edukacja w terenie z aplikacją Actionbound jest angażującą przygodą edukacyjną.

Rubryka „Warto wiedzieć” przybliży różnorodne tematy: od pracy animatorów kultury, poprzez diagnozę zaburzeń integracji sensorycznej, po tak aktualne zagadnienia jak weryfikacja informacji w sieci czy emocjonalny rozwój najmłodszych.

Informujemy również o jubileuszu dziesięciolecia powiatowej edycji konkursu „Wydajemy Własną Książkę” organizowanego przez naszą bibliotekę, który jest świadectwem, że młodzi twórcy chcą pisać, tworzyć i dzielić się własnymi opowieściami. Mamy także możliwość przyjrzenia się funkcjonowaniu nowoczesnych bibliotek w Hiszpanii.

Zestawienia bibliograficzne dotyczące cyberhigieny oraz rubryka Warto przeczytać to przewodnik po najnowszych publikacjach i materiałach, które mogą wzbogacić warsztat nauczyciela, bibliotekarza czy pedagoga.

Zapraszamy do lektury bieżącego numeru a wszystkie szkoły i biblioteki zachęcamy do promocji własnej oferty i dzielenia się własnym doświadczeniem na łamach naszego pisma.

Redakcja

Czytelnicze rozmyślania... ale tym razem, nie o czytaniu, a o idei uczenia się przez całe życie

Uczenie się przez całe życie (*lifelong learning*) jest jednym z kluczowych kierunków rozwoju społecznego i gospodarczego współczesnych państw. W Polsce założenia te zostały ujęte w dokumencie rządowym Ministerstwo Edukacji Narodowej „Strategia Umiejętności 2030”, której wdrażanie było kontynuowane również w 2023 roku. Dokument ten zakłada rozwijanie kompetencji obywateli na każdym etapie życia – od edukacji szkolnej po aktywność zawodową i społeczną osób dorosłych oraz seniorów.

Strategia koncentruje się na:

- rozwijaniu kompetencji kluczowych niezbędnych do funkcjonowania w społeczeństwie informacyjnym,
- zwiększaniu dostępu do edukacji formalnej, pozaformalnej i nieformalnej,
- wspieraniu rozwoju kompetencji cyfrowych,
- podnoszeniu kwalifikacji zawodowych przez całe życie,
- budowaniu kultury uczenia się i samorozwoju,
- wzmacnianiu współpracy instytucji edukacyjnych, samorządów, organizacji społecznych i rynku pracy.

Istotnym elementem strategii jest przekonanie, że nauka nie kończy się wraz z ukończeniem szkoły czy studiów, lecz trwa przez całe życie i odbywa się w różnych środowiskach.

Jestem przekonana, iż biblioteki pedagogiczne odgrywają szczególną rolę w realizacji celów *Strategii Umiejętności 2030*. Nasza Biblioteka włączyła się w roku szkolnym 2022/2026 w projekt przygotowania wytycznych, rekomendacji do realizowania Strategii na terenie województwa mazowieckiego. Po rocznej pracy w Wydziałowym Zespole Roboczym postanowiłam podzielić się z Państwem kilkoma wnioskami, jak Biblioteki a w szczególności Biblioteka Pedagogiczna może się włączyć w całą ideę.

FELIETONY

Współczesna biblioteka nie jest już wyłącznie miejscem gromadzenia i udostępniania książek, lecz staje się lokalnym centrum edukacji, informacji i integracji społecznej. Dzieje się tak poprzez:

1. Zapewnienie dostępu do wiedzy

Biblioteki umożliwiają bezpłatny dostęp do:

- książek i czasopism,
- baz danych i zasobów cyfrowych,
- materiałów edukacyjnych,
- platform e-learningowych.

Dzięki temu wspierają samokształcenie osób w każdym wieku.

2. Rozwijanie kompetencji cyfrowych

Wiele bibliotek organizuje:

- szkolenia komputerowe,
- warsztaty z obsługi internetu,
- zajęcia dotyczące bezpieczeństwa w sieci,
- kursy korzystania z e-usług administracji publicznej.

Działania te są szczególnie ważne dla seniorów i osób zagrożonych wykluczeniem cyfrowym.

3. Wspieranie edukacji nieformalnej

Biblioteki prowadzą:

- spotkania autorskie,
- wykłady i prelekcje,
- kursy językowe,
- kluby dyskusyjne,
- warsztaty rozwijające zainteresowania i kompetencje społeczne.

Stanowią tym samym przestrzeń uczenia się poza systemem szkolnym.

4. Integracja społeczności lokalnej

Biblioteka pełni funkcję miejsca spotkań mieszkańców. Sprzyja wymianie doświadczeń, budowaniu relacji społecznych i aktywizacji różnych grup wiekowych. Wspiera rozwój kapitału społecznego, który jest jednym z fundamentów społeczeństwa uczącego się.

5. Wyrównywanie szans edukacyjnych

Dzięki bezpłatnemu dostępowi do zasobów i usług biblioteki pomagają ograniczać nierówności edukacyjne. Umożliwiają korzystanie z wiedzy osobom, które z różnych przyczyn mają ograniczony dostęp do innych form kształcenia.

Strategia Umiejętności 2030 podkreśla znaczenie uczenia się przez całe życie jako warunku rozwoju jednostki i społeczeństwa. Biblioteki są jednymi z najważniejszych instytucji wspierających realizację tej idei. Poprzez zapewnianie dostępu do wiedzy, rozwijanie kompetencji cyfrowych, organizowanie działań edukacyjnych oraz integrowanie społeczności lokalnej, przyczyniają się do budowania społeczeństwa opartego na wiedzy i ciągłym rozwoju kompetencji. Współczesna biblioteka staje się więc nie tylko miejscem korzystania z książek, ale także centrum edukacji i uczenia się przez całe życie.

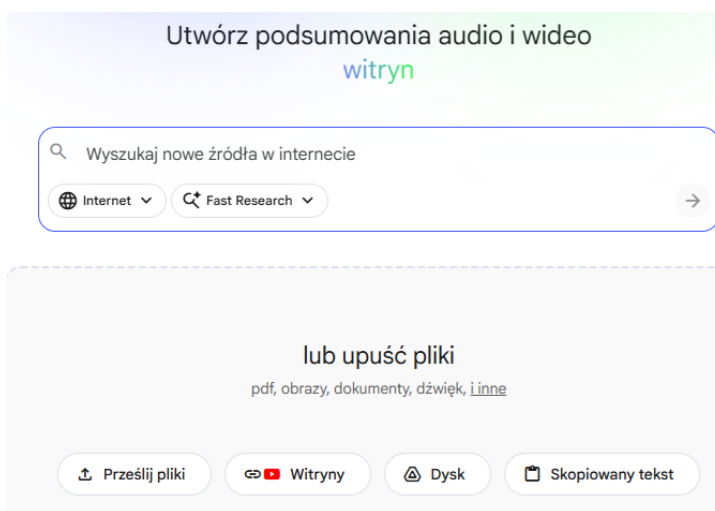
Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

Bożena Lewandowska
Biblioteka Pedagogiczna w Ciechanowie

NotebookLM: inteligencja oparta na faktach, nie domysłach

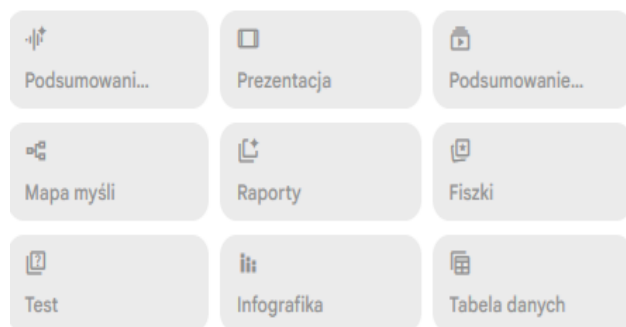
W ostatnich latach sztuczna inteligencja stała się powszechnym narzędziem wspierającym różne obszary życia. Wraz z jej dynamicznym rozwojem i popularyzacją pojawił się poważny problem – halucynacje, czyli generowanie odpowiedzi brzmiących wiarygodnie, lecz niezgodnych z rzeczywistością. Rozwiązaniem tego problemu jest **NotebookLM**, narzędzie oparte na sztucznej inteligencji, stworzone przez Google z myślą o pracy z materiałami dostarczonymi przez użytkownika. Aby zacząć korzystać z NotebookLM potrzebujemy jedynie konta Google.

NotebookLM nie korzysta z ogólnej wiedzy modelu ani z zasobów Internetu. Dokonuje analizy jedynie tych plików, które sami wgramy do systemu. Mogą to być m.in. strony internetowe, filmy z YouTube, pliki audio, prezentacje Google, PDF-y, notatki, artykuły, nagrania wykładów, rozdziały podręczników, artykuły naukowe, transkrypcje.

Dzięki temu jego odpowiedzi są precyzyjne a my mamy pewność, że są wiarygodne i oparte na konkretnej bazie wiedzy. Przejrzystość w zakresie źródeł informacji, z których korzysta AI, pozwala na większe zaufanie do wygenerowanych wyników. Działając w oparciu o źródła i materiały dostarczone przez użytkownika NotebookLM zmniejsza prawdopodobieństwo błędów i halucynacji AI. Nie „zgaduje”, nie myli pojęć, nie dopowiada ani nie wygeneruje informacji spoza dostarczonych materiałów. Jego zaletą jest dołączanie do odpowiedzi cytatów czy odnośników do miejsc, z których pochodzi informacja, dzięki temu możemy od razu dokonać weryfikacji i zamieścić je w pracy. NotebookLM oferuje dziewięć formatów generowania treści, w tym prezentacje, raporty, mapy myśli, fiszki, testy oraz wizualizacje danych w formie infografik i tabel, co ułatwia porządkowanie złożonych informacji.

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

Pozwala analizować różne formaty plików oraz tworzyć podsumowania, konspekty i quizy na podstawie własnych dokumentów. Funkcja pytań i odpowiedzi umożliwia szybkie wyszukiwanie informacji w zbiorach treści. Narzędzie generuje mapy myśli, wizualizacje i podcasty, nagrania wideo z prezentacjami, uporządkowane konspekty i estetyczne infografiki, co ułatwia atrakcyjne przedstawianie wiedzy. Dostosowuje materiały do poziomu uczniów, przekształca treści na różne formaty. Ułatwia pracę z obszernymi materiałami i przyspiesza proces przyswajania wiedzy. Porządkuje dokumenty, świetnie sprawdza się jako baza do tworzenia materiałów powtórkowych i znacząco skraca czas przygotowań. Jest skuteczny przy tworzeniu streszczeń, wyjaśnianiu trudnych pojęć oraz pracy z podręcznikami i notatkami.

NotebookLM to narzędzie AI wspierające w pracy z materiałami dydaktycznymi dla uczniów, studentów i nauczycieli. Student może wgrać swoje notatki, skany podręczników czy artykuły potrzebne na zajęcia, a następnie poprosić asystenta o prostsze wyjaśnienie trudnych zagadnień. W ten sposób uzyska gotowe fiszki, streszczenia i materiały do powtórek przed egzaminami. Nauczyciele mogą wykorzystać Notebook LM do opracowywania materiałów dydaktycznych. Po wgraniu fragmentu podręcznika asystent może przygotować pytania na sprawdzian, propozycje tematów do rozmowy na lekcji czy zestawy ćwiczeń dopasowane do omawianego zagadnienia.

NotebookLM jest przykładem inteligencji opartej na faktach, a nie domysłach. Dzięki pracy wyłącznie na własnych materiałach użytkownika oraz cytowaniu źródeł, niemal całkowicie eliminuje halucynacje. W ten sposób znacząco podnosi jakość pracy z dokumentami i zwiększa zaufanie do technologii AI.

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

Monika Biedrzycka-Gładka
Biblioteka Pedagogiczna w Ciechanowie

„Sztuka opowieści. Wczoraj, dziś, jutro” – innowacja pedagogiczna w Bibliotece Pedagogicznej w Ciechanowie

W roku szkolnym 2025/2026 przeprowadziłam metodyczną innowację pedagogiczną „Sztuka opowieści. Wczoraj, dziś, jutro”. Na przestrzeni wieków sposób snucia opowieści zmieniał się. W trakcie cyklu zajęć moim zamiarem było zapoznanie dzieci z różnorodnymi formami opowiadania. Celem projektu było pokazanie, że opowieść od zawsze towarzyszyła ludziom i pomagała im radzić sobie z codziennością (rozładowaniem napięcia, wyciszeniem emocji), pozwalała podzielić się swoimi problemami, pomagała regulować nastrój i łączyła ludzi we wspólnoty.

Innowacja trwała od września 2025 r. do czerwca 2026 r., wzięły w niej udział dzieci z oddziału „0a” Społecznej Szkoły Podstawowej STO w Ciechanowie. Innowacja była zgodna z kierunkami polityki oświatowej w bieżącym roku szkolnym: „Promocja zdrowego trybu życia w szkole – kształtowanie postaw i zachowań prozdrowotnych”, „Wspieranie aktywności poznawczej i poczucia sprawczości ucznia poprzez promowanie oceniania kształtującego i metod aktywizujących w dydaktyce”.

Głównym celem innowacji była promocja czytelnictwa przy wykorzystaniu różnych narzędzi (gier, teatrzyków, zabaw, narzędzi TIK). Czytanie jako działanie wspierające zdrowie psychiczne dzieci, pozwalające obniżyć gromadzące się w ciągu dnia napięcie a książka może być świetną alternatywą dla telefonu czy komputera. Zaproponowane aktywności rozwijały także kompetencje osobiste i społeczne u dzieci m.in. poczucie sprawstwa, umiejętność współpracy a także kompetencje poznawcze – logiczne myślenie, otwartość poznawczą.

Cykl zajęć składał się z ośmiu spotkań. Zajęcia rozpoczęły się 29 września w Ogólnopolski Dzień Głośnego Czytania. Podczas nich dzieci zapoznały się z kilkunastoma różnymi typami książek dla dzieci (m.in. dźwiękowymi, układankami, obrazkowymi, pop up, z rozszerzoną rzeczywistością). Drugie zajęcia dotyczyły teatru. Dzieci rozmawiały o różnych typach teatrów, wysłuchały opowieści przedstawionej za pomocą teatrzyku kamishibai, a następnie wykonały papierową kukielkę wybranej postaci. Na trzecim spotkaniu dzieci wybrały się na wirtualny

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

spacer, podczas którego do narracji włączone zostały zabawy na „magicznym dywanie”. Czwarte zajęcia upłynęły pod znakiem „opowieści z ekranu”. Dzieci dowiedziały się czym były filmy nieme, w jaki sposób używano muzyki w filmie. Obejrzały także bajkę wyświetlaną z projektora oraz teatryk cieni. Podczas piątego spotkania miały okazję zapoznać się z różnymi grami, w których wykorzystuje się snucie opowieści lub zabawę słowem. Szóste zajęcia poświęcone zostały zabawie typu „escape room”. Zadaniem dzieci było rozwiązywanie wszystkich przygotowanych dla nich zagadek, wplecionych w historię o porwanym misiu oraz zdobycie kodu do klucza, dzięki któremu miś został uwolniony. Siódme spotkanie dotyczyło wykorzystania sztucznej inteligencji w sztuce opowiadania. Tematem przewodnim była wiosenna transformacja gąsienicy w motyla. Dzieci miały możliwość ożywienia swoich kolorowanek w aplikacji Quiver, następnie używały aplikacji Canva do ułożenia opowieści o motylu i ilustracji graficznej do tej historii. Na zakończenie wspólnie ułożyły piosenkę w aplikacji Suno AI Music Generator. Ostatnie zajęcia polegały na przeprowadzeniu gry terenowej.

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

Adriana Karwowska
Biblioteka Pedagogiczna w Ciechanowie

Innowacja pedagogiczna pod hasłem „Z baśnią dookoła świata” jako forma promocji czytelnictwa w Bibliotece Pedagogicznej w Ciechanowie

Przeprowadzona w naszej bibliotece innowacja pedagogiczna w roku szkolnym 2025/2026 „Z baśnią dookoła świata” była innowacją metodyczną i dotyczyła rozwijania wśród najmłodszych kultury czytelniczej, umiejętności poznawczych a także plastycznych.

Innowacja skierowana była do dzieci pięcioletnich z grupy „Jagódki” w Miejskim Przedszkolu nr 3 w Ciechanowie. Spotkania w ramach innowacji odbywały się cyklicznie, raz w miesiącu w przedszkolu. Dzieci poznawały baśnie z różnych stron świata oraz kulturę i ciekawostki dotyczące danego kraju. Kodowały na macie kodującej flagę poznanego kraju. Ważnym elementem tych spotkań były wykonywane przez dzieci tematyczne prace plastyczne z wykorzystaniem surowców wtórnych. Głównym założeniem innowacji było uatrakcyjnienie zajęć dydaktycznych poprzez popularyzację czytelnictwa wśród najmłodszych, doskonalenie sprawności umysłowej, poznawczej i manualnej dzieci. Celem tego projektu było między innymi rozbudzenie nawyku czytania, inspirowanie do wyrażania własnych myśli i przeżyć oraz rozwijanie twórczej wyobraźni u dzieci. Przeprowadzone zajęcia niewątpliwie przyczyniły się do rozwoju interdyscyplinarności procesu kształcenia, kształtowania postaw moralnych oraz integracji grupy i współdziałania w zespole. Realizacja tej innowacji rozwinęła u przedszkolaków kluczowe kompetencje takie jak poznawanie świata i rozumienie go, rozwój twórczego myślenia i kreatywności oraz umiejętności manualne.

Na zajęciach została przeprowadzona ewaluacja aktywną metodą „Kciuki”. Jej celem było poznanie efektów przeprowadzonej innowacji i wyciągnięcie wniosków na przyszłość. Dzieci bardzo chętnie uczestniczyły w zajęciach. Wszystkie zaproponowane formy aktywności podobały się uczestnikom. Podczas zajęć panowała przyjazna atmosfera. Innowacja pedagogiczna jest niezwykle ważnym narzędziem ponieważ przynosi wymierne efekty nie tylko dla uczniów ale także dla nauczyciela i placówki. Pozwala ona wyjść poza schemat tradycyjnego nauczania, aby lepiej dopasować proces kształcenia do dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości.

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

Irena Zalewska
ZS nr 1 im. Mieszka I w Stargardzie

Hanza 2.0 – dobra praktyka edukacyjna w Zespole Szkół nr 1 w Stargardzie

W świecie, w którym młodzi ludzie coraz częściej poruszają się między ekranami, a historia bywa jedynie odległym hasłem z podręcznika, w Zespole Szkół nr 1 w Stargardzie narodziła się inicjatywa, która połączyła oba te światy w spójną, inspirującą całość. Projekt „**Hanza 2.0 – Stargard w sieci miast przyszłości**” stał się przestrzenią, w której uczniowie mogli nie tylko odkrywać średniowieczne korzenie swojego miasta, lecz także rozwijać kompetencje potrzebne w nowoczesnym świecie: cyfrowe, językowe, społeczne i twórcze.

To opowieść o tym, jak historia może stać się impulsem do działania, jak współpraca buduje mosty między epokami i jak szkolna społeczność potrafi stworzyć projekt, który inspirowa, angażuje i pozostawia trwały ślad. „Hanza 2.0” to przykład dobrej praktyki edukacyjnej – takiej, która pokazuje, że młodzi ludzie potrafią z pasją i odpowiedzialnością tworzyć własne ścieżki rozwoju, gdy tylko da się im przestrzeń do działania.

Etapy realizacji projektu

Konkurs na logo – pierwszy znak nowej opowieści

Wszystko zaczęło się od obrazu. Uczniowie klas graficznych i informatycznych tworzyli projekty logo, próbując uchwycić w jednym symbolu ducha Hanzy i nowoczesności. Powstało kilkanaście prac – każda inna, każda z własną historią. Zwycięskie logo stało się znakiem rozpoznawczym całego przedsięwzięcia, jak pieczęć otwierająca średniowieczny list.

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

Lekcje o średniowiecznym Stargardzie – powrót do miasta sprzed wieków

Podczas lekcji pokazowych uczniowie przenieśli się do czasów, gdy ceglane mury dopiero rosły, a kupieckie wozy sunęły przez bramy miasta. Prezentacja multimedialna prowadziła ich Szlakiem Gotyku Ceglanego, pozwalając zobaczyć Stargard takim, jakim był w epoce, gdy należał do potężnej Ligi Hanzeatyckiej. Wiele z tych miejsc trwa do dziś – odnowione, dumne, wciąż opowiadające swoją historię.

„Ryneczek Hanzy” – muzeum, które ożywa

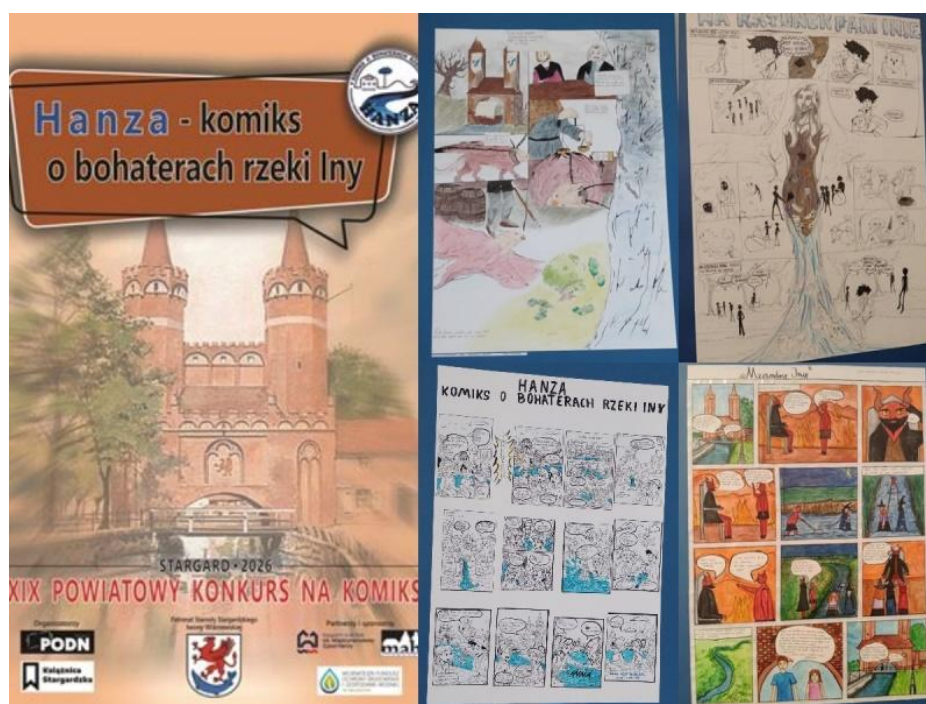
W Muzeum Archeologiczno-Historycznym uczniowie mogli dotknąć przeszłości niemal dosłownie. Podczas lekcji „Ryneczek Hanzy” poznawali dawne zwyczaje handlowe, uczestniczyli w grach i symulacjach, wcielali się w role kupców i mieszczan. Historia przestała być datą – stała się doświadczeniem.

Komiks o bohaterach Iny – sztuka, która opowiada

W 19. edycji Powiatowego Konkursu na Komiks młodzież tworzyła własne narracje, inspirowane rzeką, miastem i legendami regionu. Ich prace – pełne wyobraźni, humoru i lokalnego kolorytu – dołączyły do kilkudziesięciu innych, pokazując, jak bogata jest wyobraźnia młodych twórców.

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

Kamishibai – japońska sztuka w hanzeatyckim mieście

W teatryku kamishibai uczniowie połączyli tradycję Dalekiego Wschodu z historią Stargardu. Tworzyli ilustracje przedstawiające handel, rzemiosło, rzekę Inę i współczesne oblicze Nowej Hanzy. Najlepsza praca została zaprezentowana podczas finału projektu – jak karta z opowieści, którą można czytać bez słów.

Miejska gra online – Hanza w świecie cyfrowym

„EKOMisja w Stargardzie” była dowodem na to, że historia może żyć także w przestrzeni wirtualnej. Uczniowie stworzyli 25 gier online, łącząc lokalne dziedzictwo z nowoczesnymi narzędziami. W ich projektach średniowieczne miasto spotykało się z cyfrową wyobraźnią.

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

Podcasty „Głos Hanzy” – rozmowy, które zostają

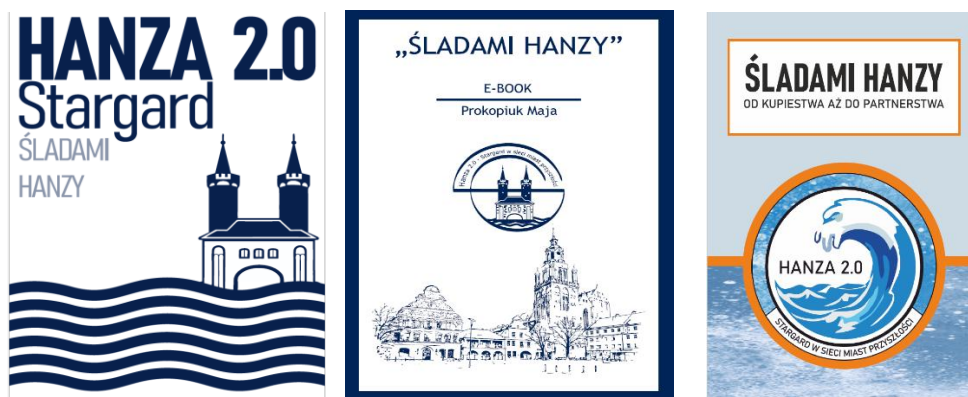
Jednym z najbardziej wymagających zadań było przygotowanie podcastów. Uczniowie rozmawiali z historykami, pasjonatami i opiekunami zabytków. Słuchali opowieści o mieście, które przetrwało wieki, o ludziach, którzy je tworzyli, i o tym, jak Hanza wciąż wpływa na współczesność. Dzięki publikacji nagrań w sieci te historie mogły dotrzeć do każdego, kto chciał ich wysłuchać.

E-booki i konkurs prozatorski – słowa, które budują świat

Powstały również e-booki oraz opowiadania, w których uczniowie przenieśli czytelników do średniowiecznego Stargardu. Ich teksty były pełne emocji, przygód i lokalnych motywów – jakby miasto samo podsuwało im kolejne wątki.

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

Podsumowanie – projekt, który trwa dalej

Projekt zakończył się w kwietniu 2026 roku, obejmując około 200 uczniów. Zrealizowano wszystkie cele, ale najważniejsze wydarzyło się między wierszami: młodzież odkryła, że historia może być inspiracją, a współpraca – siłą, która łączy epoki.

Uczniowie mieli możliwość realizowania własnych pomysłów, rozwijania pasji oraz zdobywania doświadczeń związanych z odpowiedzialnością i pracą zespołową. Choć projekt dobiegł końca, jego echo wciąż wybrzmiewa. Kilkoro uczniów zgłosiło się jako wolontariusze przy organizacji **46. Międzynarodowych Dni Hanzy**. To znak, że zasiane ziarno naprawdę zaczęło kiełkować – a dobra praktyka edukacyjna stała się początkiem czegoś znacznie większego.

Link do podsumowania projektu „Hanza 2.0 – Stargard w sieci miast przyszłości. Projekt edukacyjny.”: <https://zs1.stargard.pl/hanza-2-0-stargard-w-sieci-miast-przyszlosci-projekt-edukacyjny/>

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

Joanna Opozda-Zawadzka
II Liceum Ogólnokształcące w Krakowie

Memo E-chemia – rozwijanie kompetencji uczniów w zakresie technologii informacyjno – komunikacyjnych i mnemotechnik na lekcjach chemii

I. Informacje wstępne

1. Autor innowacji: mgr Joanna Opozda-Zawadzka

2. Rodzaj innowacji: programowo-metodyczna

3. Podstawa prawna:

1. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 poz. 59 ze zm.)
2. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 59)

4. Miejsce realizacji: ...

5. Czas realizacji i zasięg innowacji: innowacja obejmuje cykl zajęć w klasie VII i VIII szkoły podstawowej

II. Wstęp

Innowacja pedagogiczna zatytułowana „*Memo E-chemia – rozwijanie kompetencji uczniów w zakresie technologii informacyjno – komunikacyjnych i mnemotechnik na lekcjach chemii*”, opracowana została w oparciu o:

3. Ustawę z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 poz. 59 ze zm.)
4. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 59)

III. Założenia ogólne oraz geneza innowacji

Przedstawiona innowacja jest nowatorskim rozwiązaniem metodycznym, którego celem jest poprawa jakości pracy szkoły. Głównym założeniem opracowanej innowacji jest rozwijanie oraz doskonalenie u uczniów kompetencji w zakresie uczenia się chemii, a także ułatwienie zrozumienia i zapamiętania zjawisk i pojęć chemicznych w oparciu o poznawane techniki zapamiętywania. Główną inspiracją do stworzenia innowacji były zmiany zachodzące w oświacie oraz znacząca cyfryzacja otaczającego nas świata. Konieczna jest weryfikacja dotychczasowych metod nauczania oraz poszukiwania i stosowania nowych, niekonwencjonalnych sposobów nauczania.

Zastosowanie technologii informacyjno-komunikacyjnych i mnemotechnik może ułatwić i przyspieszyć osiągnięcie celów edukacyjnych, oraz ułatwić uczniom zapamiętywanie i zrozumienie trudnych i abstrakcyjnych pojęć i zjawisk chemicznych. Niekonwencjonalny sposób zdobywania wiedzy chemicznej z zastosowaniem powyższych technik ułatwi uczniom zdobywanie wiedzy i umożliwi sprawdzenie jej w praktyce, a także przyczyni się do obupółkulowej stymulacji mózgu. Ogólnodostępne bezpłatne aplikacje i programy internetowe umożliwią uczniom korzystanie z nich w każdym możliwym miejscu oraz utrwalanie i udoskonalanie zdobytej wiedzy poza zajęciami w szkole. Pozwolą także na wykonywanie projektów oraz przygotowywanie materiałów w domu oraz pozwolą na nieograniczoną możliwość powtarzania i powrotu do konkretnej treści na każdym etapie nauki. Stosowanie TIK i technik mnemonicznych zapewnia nie tylko zdobywanie wiadomości, ale przede wszystkim kluczowych umiejętności stosowania zdobytej wiedzy w praktyce i wyciągania na tej podstawie wniosków.

IV. Opis innowacji oraz jej przewidywane efekty

Opracowana innowacja opiera się na nauczaniu poprzez stymulację obu półkul mózgowych poprzez zastosowanie nowoczesnych form i technik przekazu treści oraz uruchomienie różnych kanałów percepcji zmysłowych, tak aby uczniowie mogli więcej zobaczyć, usłyszeć, zrozumieć, a następnie samodzielnie sprawdzić i zweryfikować to, co poznali i zapamiętali.

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

Zajęcia w oparciu o TIK i mnemotechniki zakładają przewagę aplikacji, filmów internetowych, programów, pracy on-line oraz wszelkich oddziaływań stymulujących wszystkie zmysły nad pracą z podręcznikiem. TIK umożliwiają wzbogacenie treści kształcenia o pracę z materiałami o wysokiej jakości niedostępnymi dla uczniów w innej formie niż elektroniczna. Technologie internetowo–komunikacyjne i mnemotechniki wspierają proces uczenia się, ponieważ pozwalają na indywidualizację pracy poprzez dostosowanie do tempa pracy ucznia, możliwość wyboru najbardziej przystępnych technik zapamiętywania, możliwość samodzielnego utrwalania wiedzy w domu, a także umożliwiają współpracę i komunikację z innymi osobami pracującymi nad danym zadaniem.

Chemia jest przedmiotem ścisłym, bazującym na nauce, podczas której wykorzystywana jest przede wszystkim lewa półkula, co często jest źródłem wielu niepowodzeń szkolnych. Według najnowszych badań, częsta stymulacja obu półkul zapewnia zdolność do szybkiej i skutecznej analizy sytuacji, oraz do syntezy różnych danych. Przystawianie ścisłych, logicznych treści, stymulujących lewą półkulę, z równoczesnym pobudzaniem prawej, w oparciu o wizualizacje, emocje i wyobraźnię, zapewnia harmonijną kooperację, szybsze przetwarzanie informacji oraz syntezę zdobytych wiadomości.

Innowacja zakłada wprowadzanie do każdego tematu realizowanego na lekcjach chemii materiałów bazujących na technologiach internetowych np. bezpłatnych i ogólnodostępnych aplikacji ułatwiających uczenie się chemii (aplikacje na Androida np. „Ptable” – dynamiczny układ okresowy pierwiastków, „Układ Okresowy 2018”, program „ChemSketch”), możliwość przeprowadzania doświadczeń, których nie można przeprowadzić w szkole, w wersji on-line z zastosowaniem wirtualnego laboratorium (aplikacja „SparkLab”) oraz obejrzenia filmów edukacyjnych z przeprowadzonych doświadczeń (m.in. filmy edukacyjne z wydawnictwa Nowa Era, strony internetowe: „Młody Technik”, „E-chemia”). W celu sprawdzenia zdobytej przez uczniów wiedzy i umiejętności, podczas zajęć będą przeprowadzane testy i quizy on-line stworzone w aplikacji Kahoot, Quizizz, zadania m.in. ze stron Scholaris i LearningApps. Każdy z uczniów będzie miał możliwość pracy na komputerze dostępnym w pracowni informatycznej lub własnym smartfonie.

Aby umożliwić uczniom nieograniczony dostęp do wiedzy i umożliwić im dzielenie się między sobą ciekawymi materiałami, zostanie stworzony Padlet, czyli miejsce gromadzenia i wymiany materiałów oraz ciekawych stron i aplikacji z zakresu chemii.

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

Podczas zajęć uczniowie poznają szereg technik ułatwiających zapamiętywanie i zrozumienie często abstrakcyjnych i trudnych pojęć chemicznych w przystępny sposób. Uczniowie poznają gotowe akronimy, łańcuchy skojarzeń oraz wierszyki i rymowanki oraz będą tworzyć własne pomoce. Zajęcia będą wzbogacane w mapy myśli oraz infografiki stymulujące pracę prawej półkuli.

Pomysł wprowadzania nowego materiału z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz mnemotechnik zdecydowanie służy jego zapamiętywaniu. Uczniowie ucząc się nowych treści, angażują nie tylko swoją logikę, ale pobudzają kreatywność, stymulują zmysły i wspomagają tworzenie nowych połączeń neuronowych. Dzięki tego typu zajęciom mają możliwość wizualizacji, tworzenia obrazów, dokonywania syntezy, pobudzania wyobraźni, wyciągania wniosków, przewidywania. Wzrasta u uczniów chęć uczenia się, pogłębiania swojej wiedzy, rośnie motywacja i poczucie własnej wartości poprzez osiągnięcie sukcesów. Rozwija się także umiejętność komunikowania i współpracy z rówieśnikami, a także poczucie odpowiedzialności i obowiązku. Dzięki tego typu innowacji nauczyciel ma możliwość zaangażowania uczniów, rozwijanie ich kreatywności i spontaniczności oraz stymulację u uczniów obu półkul mózgowych.

Po wprowadzeniu nowych treści na lekcjach, materiał będzie utrwalany i sprawdzany w oparciu o aplikacje internetowe, quizy i zadania on-line. Utrwalając materiał dobrze jest wykorzystywać nie tylko formy pracy indywidualnej, ale jak najczęściej należy korzystać z pracy w parach i pracy grupowej podczas tworzenia map myśli, infografik i fiszek pojęciowych.

Innowacja zakłada, że nauczanie chemii w oparciu o mnemotechniki i nowoczesne technologie internetowo-komunikacyjne jest procesem długofalowym. Zawarte w niej zagadnienia przewidziane są do realizacji w ciągu dwóch semestrów na każdym z poziomów (w klasie VII i VIII). Wdrażanie innowacji najlepiej jest rozpocząć w pierwszym semestrze nauki, aby można było ją stosować przez cały rok szkolny, przez dwa lata nauki chemii. Wdrażanie innowacji daje gwarancję, iż proces nauczania chemii będzie przebiegał planowo, celowo i systematycznie oraz będzie atrakcyjny i ciekawy dla uczniów, którzy poszerzą swoje kompetencje nie tylko z zakresu chemii, ale również informatyki. Innowacja będzie szczególnym ułatwieniem dla uczniów, którzy mają trudności z zapamiętywaniem pojęć, myśleniem abstrakcyjnym oraz logicznym wysnuwaniem wniosków.

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

Innowacja zakłada, iż uczeń w wyniku jej wdrożenia:

- będzie potrafił zastosować zdobytą wiedzę na lekcji korzystając z programów i aplikacji oraz w praktyce,
- poszerzy i utrwali zdobytą wiedzę i umiejętności z zakresu chemii i informatyki,
- będzie potrafił stworzyć i korzystać z wybranych mnemotechnik, które ułatwią mu zapamiętywanie treści w krótszym czasie,
- będzie rozwijał swoją wyobraźnię, koncentrację uwagi oraz umiejętność kojarzenia i wizualizacji,
- będzie posiadał umiejętność wyszukiwania nowych treści w Internecie oraz dzielenia się nią z rówieśnikami z klasy,
- będzie w stanie planować swoją pracę samodzielnie oraz we współpracy z innymi,
- będzie zmotywowany do dalszej nauki i rozwijania swojej wiedzy i umiejętności.

V. Cele innowacji

Cele główne:

- kształtowanie umiejętności obserwacji, projektowania i przeprowadzania doświadczeń chemicznych oraz prezentowania wyników własnej pracy,
- stosowanie różnorodnych technik uczenia się i metod pracy z uczniem,
- wdrażanie uczniów do systematyczności i obowiązkowości,
- przyzwyczajanie uczniów do projektowania i organizowania pracy własnej, w parach i zespołach,
- kształtowanie postawy szacunku dla dobra nauki,
- kształtowanie umiejętności myślenia i jasnego formułowania wypowiedzi językiem naukowym.

Nauczyciel wdrażający prezentowaną innowację, będzie miał ponadto możliwość kształcenia u uczniów umiejętności:

- zapamiętywania,
- uczenia się z wykorzystaniem wybranych mnemotechnik,
- tworzenia wyobrażeń,
- dokonywania syntezy treści z wizualnym wyobrażeniem,
- twórczego myślenia,
- logicznego myślenia,

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

- dokonywania analizy zjawisk,
- swobodnego posługiwania się technologiami internetowymi,
- planowania pracy,
- współpracy,
- rywalizacji.

VI. Oprzyrządowanie innowacji i metody ewaluacji

Wdrażając innowację nauczyciel będzie korzystał przede wszystkim z filmów, aplikacji, stron internetowych i programów bezpłatnych i ogólnodostępnych, które uczeń będzie mógł poznać i stosować w szkole na zajęciach w pracowni komputerowej i sali chemicznej, a następnie samodzielnie w domu, w celu doskonalenia nabytych umiejętności. Uczeń pozna i będzie mógł wykorzystać różnorodne techniki zapamiętywania, które umożliwią mu utrwalanie i powtarzanie zdobytej wiedzy.

Poniższa lista zawiera przykładowe technologie informacyjno-komunikacyjne oraz będzie aktualizowana w miarę realizowania poszczególnych tematów oraz w oparciu o możliwości, potrzeby i zainteresowania uczniów:

a) animacje multimedialne, filmy:

- www.scholaris.pl
- www.khanacademy.org
- www.interklasa.pl
- www.swiatchemii.pl
- www.chemvlog.pl
- www.eksperymentychemiczne.pl
- filmy ze strony youtube.pl (m.in. „Inteligentne uczenie się dla wszystkich”, „Khan Academy po polsku”)
- filmy z doświadczeń z portalu dlanauczyciela.pl wydawnictwa Nowa Era

b) aplikacje, programy i gry dydaktyczne:

- ACD/ChemSketch Freeware – program służący do rysowania wzorów strukturalnych związków chemicznych
- ChemDemos – zawiera animacje, wizualizacje zjawisk i reakcji chemicznych, budowa cząsteczek

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

- Chemix.net – posiada informacje dotyczące pierwiastków, tablice chemiczne, ciekawostki chemiczne
- Gram i zdam – quizy wydawnictwa Operon
- Molecule 3D – wizualizacja budowy cząsteczek
- My Molecularium – tworzenie cząsteczek
- Padlet – wirtualna tablica
- autorskie gry („ChemDobble”, „Trimino chemiczne”, „Domino chemiczne”, „Chemiczne Kaboom!”)

c) wirtualne laboratoria:

- ChemCollective Virtual Lab
- SparkLab

d) quizy, fiszki:

- kahoot.com/quizziz.com – umożliwia stworzenie przez nauczyciela quizu, który można przeprowadzić w czasie zajęć jako podsumowanie i sprawdzenie wiedzy
- quizlet.com – umożliwia tworzenie fiszek ułatwiających uczenie się

W celu monitorowania realizacji celów innowacji zamierza się przeprowadzenie wśród uczniów systematycznych ankiet ewaluacyjnych. Ankiety umożliwią bieżącą ocenę podejmowanych działań oraz będą stanowiły cenne źródło informacji o konieczności podjęcia modyfikacji stosowanych metod pracy. Ankiety będą przeprowadzane po każdym semestrze. Kolejnym elementem ewaluacji innowacji będzie również analiza ocen uzyskiwanych przez uczniów.

VII. Uwagi końcowe

Powyższa innowacja jest odpowiedzią na potrzeby uczniów związane z poznaniem technik i sposobów pozwalających na lepsze, szybsze poznanie i zrozumienie zjawisk chemicznych. Stosowanie technologii informacyjno-komunikacyjnych i mnemotechnik na lekcjach może się przyczynić do osiągnięcia lepszych efektów nauczania, w porównaniu z tradycyjnymi metodami. Dodatkowo wdrażanie innowacji, daje nauczycielowi poczucie satysfakcji, motywuje go do poszukiwania alternatywnych rozwiązań, stawia przed nim coraz to nowsze zadania i wyzwania. Dzięki innowacji uczniowie będą poddani szerokiej, wielozmysłowej stymulacji, będą motywowani do pracy i poszukiwania nowych rozwiązań oraz będą mogli odkryć, że nauka chemii może być przystępna i ciekawa. Dzięki zastosowaniu cyfryzacji można rozbudzić

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

w uczniach większą ciekawość świata, ich samodzielność oraz umiejętność pracy w zespołach a także wykorzystać więcej alternatywnych sposobów prowadzących do osiągnięcia celu. Należy również pamiętać, że TIK i mnemotechniki nie mogą zastąpić ćwiczenia niektórych umiejętności z wykorzystaniem tradycyjnych metod, a mają być dodatkiem do dobrych technik i metod nauczania.

Bibliografia

SULA-MATUSZKIEWICZ M., *TIK wsparciem dla edukacji*, Hejnal oświatowy 2016, nr 10, s. 32-33

WIECHNIK R., *Zastosowanie mnemotechnik w nauce szkolnej*, Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska – Sectio Balcaniensis et Carpathiensis 2018, vol. 3, s. 87-99

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

Anna Rogulska
Zespół Szkół w Lubomierzu

Jak sztuczna inteligencja zmienia lekcje języka polskiego?

Sztuczna inteligencja przestaje być techniczną nowinką, a staje się realnym wsparciem w codziennej pracy nauczyciela. W klasach 4-8 szkoły podstawowej, gdzie uczniowie rozwijają umiejętności czytania ze zrozumieniem, tworzenia wypowiedzi pisemnych oraz analizy języka, mądrze wykorzystana AI może wesprzeć pracę nauczyciela. Zamiast zastępować myślenie, technologia ta potrafi zaangażować uczniów i odciążyć nauczyciela w rutynowych obowiązkach. Oto kilka sposobów na wykorzystanie sztucznej inteligencji na zajęciach z języka polskiego.

Można pracować z lekturą lub tekstem literackim. Choć analiza lektur bywa dla uczniów przewidywalna i nudna to AI pozwala na kreatywne podejście do tematu.

Omawiając „Balladynę” uczniowie mogą zadawać pytania sztucznej inteligencji udającej Alinę lub Balladynę, próbując zrozumieć ich motywacje. Analogicznie mogą to być wywiady z Cześnikiem czy Rejentem.

Można poprosić sztuczną inteligencję o dopisanie innego zakończenia lektury i urządzić klasowy konkurs na najciekawsze zakończenie. Kluczem może być spójność z charakterami postaci. Przykładowo uczniowie mogą poprosić AI o stworzenie zakończenia lub opisu wyglądu „Latarnika”, a następnie ocenić, czy wygenerowany tekst jest zgodny z treścią noweli H. Sienkiewicza.

Sztuczna inteligencja może pomóc w rozwijaniu umiejętności pisarskich i redakcyjnych poprzez wspólne tworzenie opowiadań twórczych, np. metodą „sztafety pisarskiej”. Uczeń pisze pierwszy akapit opowiadania detektywistycznego, AI dopisuje kolejny, wprowadzając zwrot akcji, a zadaniem uczniów jest logiczne dokończenie historii.

Sztuczna inteligencja może formułować argumenty w rozprawce na określony temat. Zadaniem ucznia może być odniesienie się do tych argumentów poprzez samodzielne zredagowanie kontrargumentów.

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

Uczeń może wklejać swoje teksty i polecić korektę z wyjaśnieniem błędów ortograficznych czy stylistycznych. W ten sposób uczy się autokorekty.

Narzędzie to wspomaga naukę gramatyki i ortografii przez zabawę. Nauczyciel prosi o wytworzenie tekstu z celowymi błędami składniowymi, pleonazmami lub błędami frazeologicznymi. Uczeń może dostać zadanie wyszukania tych błędów.

Sztuczna inteligencja może tworzyć materiały dla nauczyciela, pozwalające zaoszczędzić godziny pracy przy biurku. Przykładem jest polecenie zróżnicowania na różnych poziomach pytań do zaproponowanego tekstu źródłowego. AI upraszcza pytania do tekstu i kieruje je dla uczniów z dysleksją lub obcokrajowców lub dla uczniów z określonymi dysfunkcjami.

Na podstawie wiersza lub tekstu wklejonego można wydać polecenie wygenerowania pytań do quizów. Mogą to być pytania zamknięte, otwarte. Sztuczna inteligencja może stworzyć klucz odpowiedzi zgodny z wymaganiami egzaminu ósmoklasisty. W ten sposób tworzymy próbne testy do pracy na lekcjach.

Wykorzystanie nowoczesnej technologii na lekcjach języka polskiego w klasach 4-8 może zmuszać do samodzielnego myślenia, a odpowiednio ukierunkowana zmuszać do zadawania trafnych pytań i krytycznej oceny tekstu. Współczesna szkoła powinna przygotowywać młodych ludzi do funkcjonowania w świecie nowych technologii. AI nie zastąpi nauczyciela języka polskiego, ale może stać się nowoczesnym narzędziem wspierającym proces nauczania i uczenia się.

Edukacja w terenie – kilka słów o aplikacji Actionbound

Współczesny model edukacji coraz wyraźniej odchodzi od tradycyjnych, ławkowych metod nauczania na rzecz strategii aktywizujących, które angażują emocjonalnie i sensorycznie młodego człowieka.

Przeniesienie procesu dydaktycznego poza klasę szkolną niesie za sobą nieocenione walory psychologiczne i poznawcze. Jolanta Okuniewska w swoim artykule *Lekcje poza klasą – propozycje na każdą porę roku* zwraca uwagę, że przestrzeń pozaszkolna jest naturalnym środowiskiem doświadczalnym, które można i należy wykorzystywać bez względu na kalendarz. Autorka udowadnia, że każda pora roku oferuje unikalne bodźce i tematy do zrealizowania – od jesiennych obserwacji, zimowych eksperymentów, aż po wiosenno-letnie warsztaty botaniczne czy geograficzne. Kluczem do sukcesu jest przełamanie rutyny i otwarcie się na przestrzeń, która stymuluje ciekawość uczniów znacznie silniej niż jakikolwiek podręcznik.¹

Edukacja w terenie doskonale sprawdza się również w naukach humanistycznych. Iwona Olejniczak w publikacji *A to historia! Nauczanie historii w plenerze* wskazuje na potężny potencjał, jaki niesie ze sobą regionalizm i bezpośrednie obcowanie z monumentami przeszłości. Zamiast suchej analizy dat i faktów w klasie, lekcja historii na placu miejskim, przy pomniku czy w sąsiedztwie zabytkowej architektury pozwala uczniom dosłownie „dotknąć” przeszłości. Taka forma edukacji kształtuje tożsamość lokalną, rozwija wyobraźnię przestrzenną oraz historyczną, a przede wszystkim sprawia, że wiedza staje się zakorzeniona w realnym kontekście, co znacząco podnosi wskaźniki jej zapamiętywania.²

Wyjście z zamkniętej przestrzeni klasy pozwala uczniom na bezpośredni kontakt z rzeczywistością, co sprzyja trwalszemu przyswajaniu wiedzy oraz budowaniu kompetencji społecznych. Kluczowym wyzwaniem staje się jednak odpowiednia strukturyzacja takich zajęć, aby nie przekształciły się one w bezcelowy spacer. W tym kontekście rewolucyjnym

¹ Okuniewska J., *Lekcje poza klasą – propozycje na każdą porę roku*, Meritum 2023, nr 2 s. 56-60

² Olejniczak I., *A to historia! Nauczanie historii w plenerze*, Meritum 2023, nr 2, s. 35-38

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

narzędziem w naszej pracy oświatowej okazują się technologie mobilne, ze szczególnym uwzględnieniem aplikacji Actionbound, która pozwala na projektowanie interaktywnych gier terenowych.

Szerokie spektrum możliwości funkcjonalnych Actionbound szczegółowo analizuje dr Marta Anna Gierzyńska w artykule *Actionbound – interaktywna gra terenowa w kształceniu receptywnych i produktywnych sprawności językowych*. Autorka udowadnia, że aplikacja ta jest doskonałym instrumentem do zastosowania nie tylko w glottodydaktyce, ale również w innych dziedzinach edukacji. Można w niej łatwo tworzyć różne rodzaje zadań i ćwiczeń oraz dokonywać wyborów różnorodnych modułów zadaniowych:

- **misje (missions):** zadania otwarte wymagające od uczniów kreatywności, np. zrobienia zdjęcia dokumentującego dane zjawisko lub nakręcenia krótkiego materiału wideo,
- **zagadki (quizzes):** pytania wielokrotnego wyboru, pytania otwarte czy układanki sprawdzające wiedzę i rozumienie tekstu,
- **skanowanie kodów (scan code):** element grywalizacyjny, w którym odnalezienie fizycznego obiektu w przestrzeni i zeskanowanie ukrytego kodu QR odblokowuje kolejny etap gry,
- **nawigacja i lokalizacja (find spot):** wykorzystanie współrzędnych geograficznych i wbudowanego kompasu GPS, wymuszające na uczestnikach orientację w terenie.³

Biblioteka Pedagogiczna w Ciechanowie również stara się przekładać teoretyczne założenia edukacji w terenie na realne działania, starając się inspirować lokalne środowisko pedagogiczne oraz promować wartościowe technologie dydaktyczne.

Naszą przygodę z tą formą edukacji rozpoczęliśmy od pracy z młodzieżą. W czerwcu 2025 roku Wydział Udostępniania Zbiorów naszej Biblioteki zorganizował i przeprowadził grę miejską pod tytułem „Co wiem o Ciechanowie?” dla grupy uczniów ze Szkoły Podstawowej w Gościszce. Całość rozgrywki opierała się na autorskim scenariuszu przygotowanym w aplikacji Actionbound. Natomiast inspirację oraz sam pomysł na strukturę przejścia zaczerpnęliśmy ze sprawdzonych wzorców **TRInO (Turystyczno-Rekreacyjnych Imprez na**

³ Gierzyńska A., *Actionbound – interaktywna gra terenowa w kształceniu receptywnych i produktywnych sprawności językowych*, *Języki Obce w Szkole* 2021, nr 1, s. 17-24

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

Orientację), opierających się na samodzielnym odnajdywaniu punktów kontrolnych za pomocą mapy i rozwiązywaniu zadań powiązanych z obiektami w przestrzeni miejskiej. Gra miała formę terenowej przygody edukacyjnej, podczas której młodzież odwiedzała najważniejsze punkty historyczne i kulturowe miasta – na trasie znalazły się m.in. Zamek Książąt Mazowieckich, ratusz, Plac Jana Pawła II oraz inne charakterystyczne miejsca Ciechanowa.

Uczestnicy z ogromnym zaangażowaniem rozwiązywali zagadki, odpowiadali na pytania i wykonywali zadania, które sprawdzały ich spostrzegawczość oraz wiedzę o zabytkach i ciekawostkach związanych z miastem. To wydarzenie udowodniło, że można połączyć wątki regionalne i topograficzne za pomocą jednego narzędzia mobilnego. Gra nie tylko doskonale zintegrowała grupę, ale także rozwijała u uczniów umiejętność logicznego myślenia, spostrzegawczość i pracę w zespole. Pozytywny odbiór ze strony młodzieży stały się dla nas bezpośrednim impulsem do podzielenia się tą dobrą praktyką z kadrą pedagogiczną. Bogatsi o doświadczenia z pracy z uczniami, w maju 2026 roku przygotowaliśmy kolejną edycję gry terenowej – tym razem skierowaną bezpośrednio do lokalnych nauczycieli.

Z perspektywy Biblioteki Pedagogicznej w Ciechanowie, jako placówki wspierającej proces kształcenia widzimy, że mobilne gry terenowe trwale przełamują monotonię tradycyjnej lekcji. Edukacja w terenie wspierana przez aplikację Actionbound stanowi harmonijne połączenie naturalnej potrzeby ruchu i eksploracji z cyfrowymi nawykami współczesnej młodzieży. Doświadczenia z realizacji naszych działań jednoznacznie potwierdzają, że technologia mobilna może stać się potężnym sprzymierzeńcem nowoczesnego dydaktyka.

Bibliografia

GIERZYŃSKA M., *Actionbound – interaktywna gra terenowa w kształceniu receptywnych i produktywnych sprawności językowych*, *Języki Obce w Szkole* 2021, nr 1, s. 17–24

OKUNIEWSKA J., *Lekcje poza klasą – propozycje na każdą porę roku*, *Meritum* 2023, nr 2, s. 56–60

OLEJNICZAK I., *A to historia! Nauczanie historii w plenerze*, *Meritum* 2023, nr 2, s. 35–38

<https://bpciechanow.edu.pl/co-wiem-o-ciechanowie-gra-miejaska/>, dostęp: 28.05.2026 r.

<https://bpciechanow.edu.pl/co-wiem-o-ciechanowie-gra-terenowa-dla-nauczycieli-20-05-2026-r/>, dostęp: 28.05.2026 r.

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

Anna Będkowska

Powiatowe Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Wieliczce

Biblioteka – szkolne centrum działań charytatywnych

Biblioteka szkolna, w której mam przyjemność pracować od 10 lat, jest nie tylko miejscem wypożyczania książek. Stanowi ona interdyscyplinarną pracownię, w której zapach lektur miesza się z nauką matematyki, a działania na rzecz promowania czytelnictwa z akcjami charytatywnymi.

Od wielu lat biblioteka stanowi centrum działań dobroczynnych. Wraz z Samorządem Uczniowskim prowadzimy szereg cyklicznych akcji charytatywnych oraz promujących ekologię. Podejmujemy współpracę z różnymi fundacjami, stowarzyszeniami oraz firmami działającymi lokalnie lub na skalę ogólnopolską.

Uczniowie naszej szkoły z ogromnym zaangażowaniem wspierają zwierzęta. Co roku organizujemy zbiórkę dla Stowarzyszenia DOG RESCUE w Wieliczce. Stowarzyszenie ratuje i niesie bezpośrednią pomoc zwierzętom, organizuje leczenie i akcje adopcyjne. W tym roku w bibliotece szkolnej zbieraliśmy karmę, zabawki oraz inne niezbędne artykuły, głównie dla psów i kotów. Akcja spotkała się z dużym odzewem uczniów, rodziców i nauczycieli, którzy po raz kolejny pokazali, że los zwierząt nie jest im obojętny. Dzięki wspólnemu zaangażowaniu udało się zgromadzić produkty, które wspomogły zwierzęta. Warto wspomnieć, że odbiorem przygotowanych paczek zajęli się pracownicy schroniska, co bardzo ułatwiło przekazanie wspomnianych darów.

Przez ostatnie lata aktywnie współpracowałam z Organizacją Odzysku REBA S.A, w zakresie zbiórek zużytych baterii i akumulatorów z telefonów, zegarków oraz zabawek. Brałszy czynny udział w akcji „Edukujemy-Pomagamy”, z której dochód został przeznaczony na Towarzystwo Opieki nad Ociemniałymi LASKI. Organizacja takiej zbiórki nie wymaga skomplikowanych przygotowań oraz dużej ilości wolnego miejsca. Aktualnie wiele stowarzyszeń oraz fundacji organizuje podobne akcje – wystarczy zgłosić szkołę przez formularz na stronie internetowej. Specjalne kartony do przechowywania baterii, plakaty i inne materiały edukacyjne przesyła organizator. Po zakończonej akcji wystarczy spakować pudełka i umówić odbiór.

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

W tym roku szkolnym zawiązaliśmy współpracę z firmą Green Office Ecologic Sp.z.o.o, która jest liderem rynku przetwarzania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego w Polsce. Wzięliśmy udział w projekcie „Wszystkie dzieci zbierają elektrośmieci”. Po zgłoszeniu szkoły i podpisaniu porozumienia, otrzymaliśmy pakiet materiałów: plakat, ulotki, instrukcję dla koordynatora oraz listę elektroodpadów, które podlegały zbiórce. Szkolną akcją zorganizowałam w na przełomie listopada i grudnia. Zużyty sprzęt zbieraliśmy przez 14 dni. Warto zaznaczyć, że podjęcie takiego wyzwania wymaga odpowiedniego zaplecza lokalowego oraz pomocy ze strony nauczycieli lub innych pracowników szkoły (np. Pan Konserwator). Część zebranych elektrośmieci (drobny sprzęt AGD czy RTV) składowaliśmy w kartonach ustawionych w czytelnicy, natomiast większe na parkingu szkoły w specjalnie przeznaczonym do tego miejscu. Do akcji chętnie włączyli się rodzice, a nawet dziadkowie naszych uczniów. Zebrany sprzęt został sprawnie zabrany przez firmę (ustaliliśmy telefonicznie datę i godzinę odbioru). Łącznie zebraliśmy 400 kg elektrośmieci.

Przy promowaniu akcji organizowanych w bibliotece pomagają uczniowie, którzy aktywnie pracują w Samorządzie Uczniowskim. Tworzą plakaty, które rozwieszają w szkole, odwiedzają klasy, zachęcając kolegów i koleżanki do wzięcia udziału w bieżącej zbiórce. Zaangażowana młodzież pomaga również w segregowaniu oraz pakowaniu zebranych artykułów. Oczywiście bardzo przydatnym narzędziem pomagającym w promocji jest dziennik elektroniczny oraz strona internetowa szkoły, dzięki którym informujemy całą społeczność szkolną o organizowanej akcji.

Prowadzenie zbiórek w bibliotece szkolnej przynosi wiele pozytywnych efektów: przede wszystkim uczy wrażliwości na potrzeby innych, empatii oraz sprzyja kształtowaniu postaw prospołecznych i proekologicznych. Wspólne organizowanie takich akcji integruje uczniów, nauczycieli i rodziców oraz sprzyja budowaniu pozytywnych relacji. Dzięki organizowaniu zbiórek biblioteka staje się miejscem nie tylko związanym z książkami, ale również przestrzenią dla uczniów, którzy stronią od czytania, natomiast chcą czynnie włączać się w działania biblioteki szkolnej.

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

Bogumiła Pawłowska
Biblioteka Pedagogiczna w Ciechanowie. Filia w Mławie

Młodzież w bibliotece szkolnej

Dla każdego bibliotekarza odpowiedź na pytanie, czy warto odwiedzać bibliotekę, jest oczywista i jedyna – warto! Dla nastolatków, którzy kojarzą bibliotekę tylko z czytaniem już taka nie jest. Czytanie bowiem nie jest dla nich przyjemnym nawykiem, możliwością intelektualnego i wewnętrznego rozwoju, sposobem na relaks. Wobec tego odwiedziny w bibliotece szkolnej ograniczają się zazwyczaj do lekcji organizacyjnej, w pierwszej klasie, gdzie bibliotekarz wyjaśnia zasady wypożyczeń i regulamin oraz prezentuje księgozbiór biblioteki. W czasach gdy zastępstwa przestały być plagą i zmorą bibliotekarza, okazuje się, że jest ona niekiedy pierwszą i ostatnią wizytą licealisty w bibliotece. Jak i czy warto to zmieniać? Biorąc sobie do serca słowa Joachima Lelewela, że „*biblioteka nie jest po to, by była w paki pozamykana, albo do ozdoby służąca, jest po to, by była powszechnie użytkowana*” – TAK! Skoro tak, to przed nauczycielem bibliotekarzem nie leży wyzwanie - zyskać nie tylko czytelników ale i użytkowników przekonanych, że biblioteka jest sercem edukacji, centrum informacji i kultury, a przede wszystkim, że stanowi bezpieczną i przychylną przestrzeń. Tradycyjnie każdemu wyzwaniu towarzyszą aspekty sprzyjające i utrudniające osiągnięcie celu, w tym przypadku - stworzenia wielofunkcyjnej pracowni edukacyjno-kulturalnej odpowiadającej oczekiwaniom społeczności szkolnej. Wielkim walorem jest to, że w bibliotece można być bez przymusu. Bibliotekarz powinien tak zaplanować działania biblioteczne aby uczniowie odczuwali potrzebę obecności w nich. Sercem biblioteki są książki, więc ich oferta powinna być zgodna z oczekiwaniami uczniów. Jednocześnie nawet najbardziej efektywne wnętrza i nowości książkowe nie wystarczą żeby zatrzymać młodych w bibliotece. Ważny jest klimat, atmosfera, bycie dla nich i uważność na ich potrzeby, wzajemny szacunek i zrozumienie. Biblioteka to także miejsce swobodnych rozmów na każdy temat, bez stawiania ocen i opinii. Tu możemy być sobą bo chcemy tu być.

Bibliotekarz ma cały repertuar możliwości jak wypromować działania biblioteki – plakaty, informacje przekazywane wychowawcom i nauczycielom, gazetki, media szkolne.

Pytanie, co robić z uczniami, gdy jesteśmy poproszeni o zajęcie się klasą? Warto wcześniej przygotować sobie scenariusze zajęć, gdyż najczęściej dowiadujemy się o tym z dnia na dzień lub godzinę przed wydarzeniem.

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

Moją ulubioną metodą pracy z młodymi czytelnikami jest booktalking. „Gawędę o książce” od lat praktykuję i nie boję się stwierdzić, że jest jedną ze skuteczniejszych form popularyzacji książek. Ciekawie zaprezentowana treść książki wsparta nieprzypadkowo wybranymi cytatami potrafi zaabsorbować uczniów. Niejednokrotnie miałam przyjemność być dopytywaną na temat prezentowanych publikacji i zapewnianą o sięgnięcie po tę właśnie lekturę. O sukcesie booktalkingu decyduje zaciekawienie słuchaczy, wykorzystanie efektownego cytatu i sama forma żywej rozmowy a nie recytacji czy czytania z kartki.

Niejednokrotnie na początku zajęć proponuję uczniom zabawy integracyjne, które stanowią przełamanie lodów, wprowadzenie swobodniejszej atmosfery niż na standardowej lekcji. Zależy mi na tym aby młodzież poczuła się pewniej, otworzyła się na to co będzie się działo w trakcie zajęć, poczuła dobry nastrój i przyjazną atmosferę. Jedną z takich aprobowanych zabaw jest: „Moje imię mówi o mnie”. Zapisujemy własne imię w pionie jak w krzyżówce i dopisujemy informacje o sobie.

Bardzo lubię czytać

Lubię gOtować

Fascynuje mnie mózG

Uwielbiam kwiaty

Mam psa

zbIeram magnesy

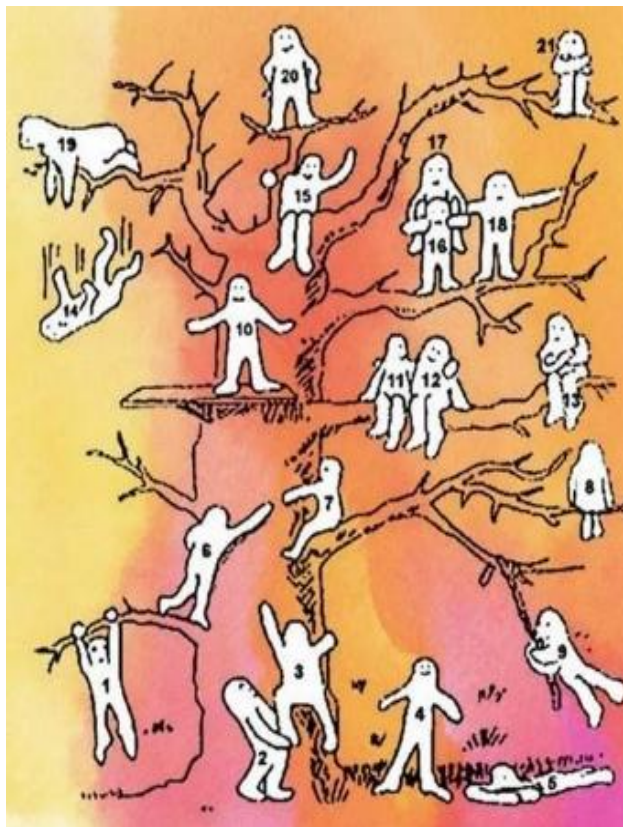
uczyłam się Łaciny

spAceruję

Równie wciągającą aktywnością jest zabawa w Autografy. Trzeba wcześniej przygotować około dziesięciu pytań lub stwierdzeń typu: mój znak zodiaku, ulubiona potrawa, moje hobby, ulubiony przedmiot, ulubiony serial lub film. Po wpisaniu własnych odpowiedzi uczniowie muszą znaleźć osoby w klasie, które odpowiedziały tak samo. Jeśli kolega ma ten sam znak zodiaku to prosimy go o złożenie autografu. Zabawa ta pozwala szczególnie uczniom klas pierwszych na lepsze poznanie się.

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

W starszych klasach można zaproponować uczniom zabawę psychologiczną z wykorzystaniem ilustracji Drzewa Pipa Wilsona.

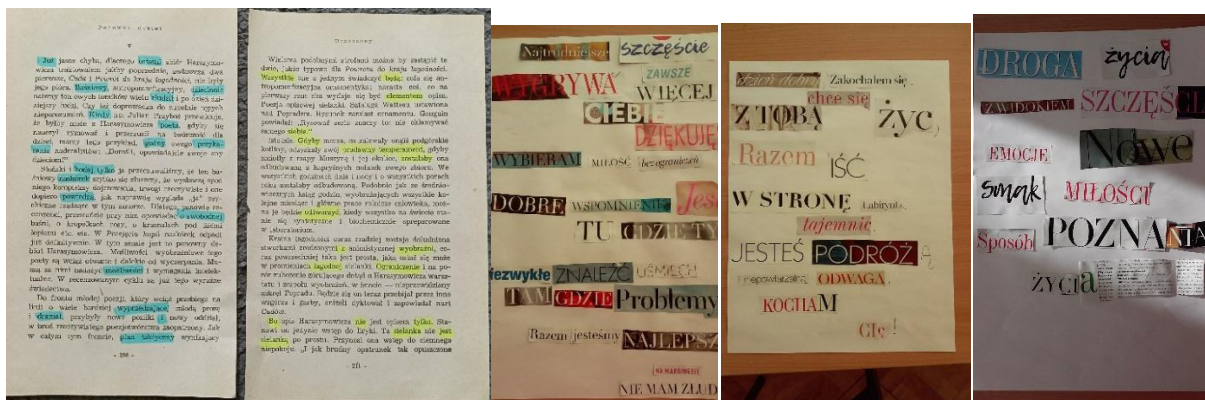
Źródło: <https://pl.aleteia.org/2018/03/22/wyberz-postac-z-drzewa-a-dowiedz-sie-kim-jestes/>

[dostęp: 01.06.2026]

Brytyjski psycholog Pip Wilson opracował test, który miał sprawdzić, jak uczniowie szkół podstawowych odnajdują się w grupie. Test stworzony jest z myślą o dzieciach, ale może być z powodzeniem stosowany przez dorosłych. Uczestnicy zabawy dostają następujące polecenia: *Przyjrzyj się uważnie rysunkowi drzewa. Każdy ludzik ma swoje miejsce i numer. Wskaż postać, z którą najbardziej się identyfikujesz. Wybierz ludzika na drzewie i dowiedz się, jaki jest twój stan emocjonalny i jakie miejsce zajmujesz w społeczeństwie.*

Gdy mamy przyjemność zastępować nauczyciela języka polskiego możemy zaproponować uczniom nietypowe warsztaty tworzenia poezji. Blackout poetry (nazywana też poezją negatywną lub poezją zaciemnienia) to kreatywna technika literacka, która polega na tworzeniu nowych wierszy poprzez wykreślanie (zaciemnianie) niechcianych słów na zadrukowanej stronie, takiej jak gazeta czy stara książka. W praktyce oznacza to, że na stronie z książki odnajdujemy i zaznaczamy słowa, które tworzą nowy, oryginalny sens.

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

Źródło: opracowanie własne

W mojej pracy wykorzystywałam również na takich zajęciach słowa wycięte z gazet, które służyły do tworzenia tzw. kolażu literackiego. Dzięki takim warsztatom poezja stanie się bliższa młodym czytelnikom i bardziej zrozumiała, a może nawet pozwoli ujawnić jakiś talent poetycki.

Warto również wykorzystywać na zajęciach grę Story Cubes, która zawiera wiele wariantów rozgrywki, dzięki którym doskonale sprawdzają się w grupach o różnej liczebności i w różnym wieku.

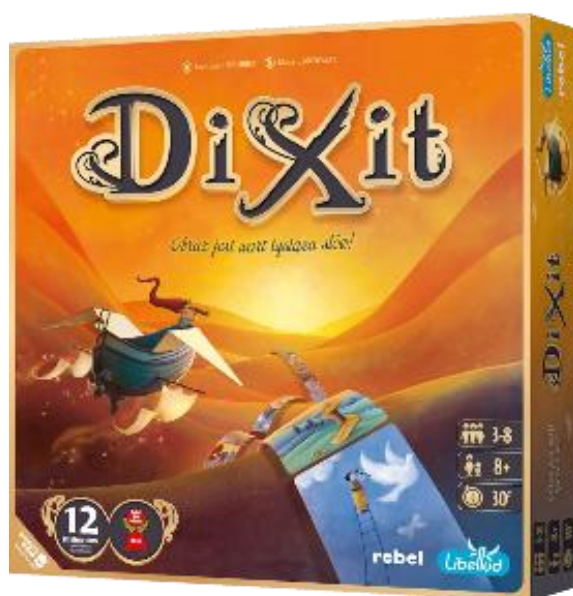

Źródło: <https://www.storycubes.com/pl/> [dostęp: 01.06.2026].

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

Jest to prosta w założeniach i jednocześnie genialna gra, która dostarczy uczniom masę radości, stanowiąc przy tym doskonały trening pomysłowości i wyobraźni. Story Cubes to dziewięć ładnie wykonanych, sześciennych kostek, z których każda zawiera na ściankach odmienny zestaw ilustracji. Należy rzucić wszystkimi dziewięcioma kostkami. Rozpocząć swoje opowiadanie od "Dawno, dawno temu" lub "Pewnego razu". Następnie opowiedzieć historię w oparciu o dziewięć obrazów, które wypadły na kostkach.

Snuć opowieści można również dzięki grze Dixit, w której osoba wciela się w bazarza i zadaje zagadki za pomocą kart z surrealistycznymi, pięknymi ilustracjami. W tej grze nie ma złych odpowiedzi, jedyne co ogranicza uczestników, to ich własna wyobraźnia.

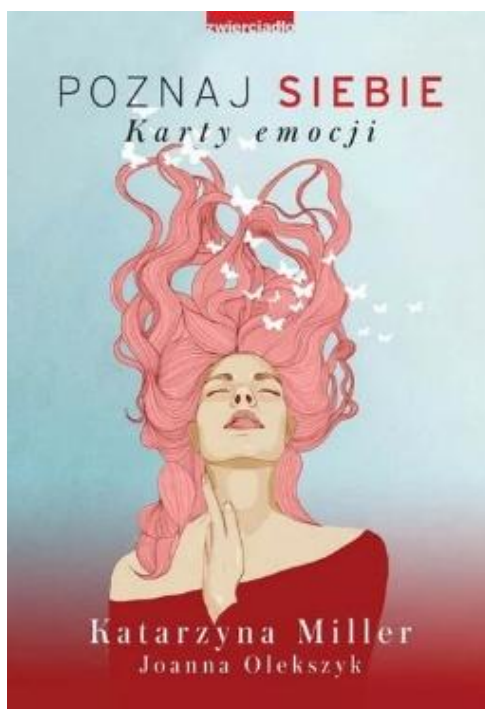

Źródło: <https://www.rebel.pl/gry-planszowe/dixit-2001605.html?srsId=AfmBOoqHTDgPgmffiHqslhYjnWzmPLhTcTdipCbCbeqODowG7NSOtafP>

[dostęp: 01.06.2026]

Warto rozmawiać z młodzieżą o emocjach. Pomogą nam w tym karty emocji Katarzyny Miller i Joanny Olekszyk „Poznaj siebie. Karty emocji”. Uczniowie wyciągają z talii jedną kartę w ciemno. Czytają opis w dołączonej książeczce i zastanawiają się, jak przesłanie odnosi się do Ich obecnego życia. Na tych zajęciach można również zaproponować wykonanie pracy plastycznej inspirowanej utworem muzycznym. Najlepiej takim, który pozwoli uzewnętrznić swoje emocje. Wybór idealnego utworu zależy od tego, co dokładnie czujemy gdyż muzyka ma niezwykłą zdolność rezonowania z naszym wnętrzem.

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

Źródło: https://www.empik.com/poznaj-siebie-karty-emocji-miller-katarzyna-olekszyk-joanna.p1248274479.książka-p?mpShopId=0&pc=g&srsId=AfmBOor7Tv_JchNGNoP4ouO-08VHXOwPyGzO0jOnWIP26XOoCa_WjluUiCo [dostęp: 01.06.2026].

Biblioteka szkolna to przestrzeń, w której uczniowie mogą ujawnić i podzielić się swoimi talentami. Warto wygospodarować miejsce na wystawę prac plastycznych uczniów, wystawy kolekcjonerskie. Biblioteka otwarta na uczniów nigdy nie będzie miejscem zapomnianym i rzadko odwiedzanym.

Wielkim propagatorem ciszy był kompozytor Witold Lutosławski. Pisał on, że hałas jest „jednym z koszmarów i absurdów naszej epoki”. Dbajmy o to aby pomieszczenia biblioteki były również azylami, w których można schronić się przed hałaśliwym światem i oddać głębokiej koncentracji.

Anna Wesołowska

Biblioteka Pedagogiczna w Ciechanowie. Filia w Mławie

„To przychodzi nagle. Widzisz coś po raz pierwszy i od razu wiesz, że znalazłeś swoje zainteresowanie. Jakby ktoś przekręcił klucz w zamku. Albo po raz pierwszy zakochał się”

Stephen King, Cztery pory roku

„Animatoryzy kultury – strażnicy pamięci” - Stowarzyszenie Grupa Rekonstrukcji Historycznej Ludności Cywilnej Mława

Tym razem poszukiwanie właściwego cytatu zajęło mi sporo czasu ☺. Każdy kto czytał cokolwiek, co już wcześniej napisałam wie, że każdy artykuł jest poprzedzony cytatem, rodzajem myśli przewodniej. I tu nie mogło być inaczej. Aczkolwiek każde kolejno, wybrane przeze mnie motto, które początkowo wydawało mi się całkiem odpowiednie, do tego by stać się kwintesencją treści okazywało się finalnie nie do końca trafne. Oczywiście w mojej ocenie ☺. Natomiast ostateczny wybór, czyli cytat pochodzący z „*Czterech pór roku*” S. Kinga wydał mi się esencją tego, o czym w dużej mierze będzie ten artykuł, a mianowicie o pasji. Oczywiście nie o pasji samej w sobie, choć po trosze też. Chcę jednak przedstawić Państwu pewną, nie byle jaką grupę – grupę znajomych, których połączyła pasja właśnie. A zatem z wielką przyjemnością przedstawiam GRH LC Mława. Na początek rozwińmy ów tajemniczy skrót, pod którym kryje się Stowarzyszenie Grupa Rekonstrukcji Historycznej Ludności Cywilnej Mława. To ludzie, pasjonujący się historią, którzy wcielają się w ludność cywilną w inscenizacjach i rekonstrukcjach historycznych oddając klimat oraz realia minionych lat¹.

W artykule „*Retro pasjonaci*”² Jacek Kwiatkowski, pełniący funkcję prezesa stowarzyszenia mówiąc o początkach jej istnienia wraca do roku 2008, w którym pod patronatem Miejskiego Domu Kultury w Mławie owa grupa rozpoczęła swoją działalność. Zaznacza przy tym, że od roku 2013 działają samodzielnie. Swoistym początkiem był w jego ocenie udział

¹ Folder „*Historia Przedwojennej Mławy. Kultura i obyczaje mieszkańców w prezentacji GRH LC Mława*” wydany dzięki wsparciu finansowemu z Samorządu Miasta Mława w ramach otwartego konkursu ofert na realizację zadań publicznych w zakresie działań na rzecz kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury w 2021 r.

² *Retro pasjonaci* / rozm. M. Gontarczyk, Mazowsze. Serce Polski 2020, nr 11, s. 48.

WARTO WIEDZIEĆ

w rekonstrukcji „*Wołyń 1943 – nie o zemstę, lecz o pamięć wołają ofiary*”, która miała miejsce w Radymnie na Podkarpaciu i została zarejestrowana przez telewizję. Można ją również zobaczyć na YouTube. W tym samym artykule Dariusz Tadrzyński, będący członkiem zarządu, mówi o tym, że członkowie grupy kilkakrotnie brali udział w produkcjach kinowych, jak chociażby: „*Wołyń*”, „*1920 Bitwa Warszawska*”, „*Historia Roja*”, „*Hans Kloss. Stawka większa niż śmierć*”, „*Pamięć. Tajemnice lasów Piaśnicy*”, „*1920. Wojna i miłość*”.

Fot. NOC KUPAŁY - GM. CZOSNÓW Z UDZIAŁEM GRH LC MŁAWA

Źródło: Archiwum GRH LC Mława

Grupa składa się obecnie z około trzydziściorga osób. Większość z nich działa czynnie i bierze udział w rekonstrukcjach mających miejsce zarówno na terenie Mławy i jej okolic, jak też innych miast i wsi również tych odległych. GRH LC z własnym logiem uczestniczyła w pierwszych rekonstrukcjach „*Nalotu bombowego na Mławę*” oraz bitwy pod Mławą. Na dzień dzisiejszy grupa posiada własny profil na portalu społecznościowym facebook <https://www.facebook.com/StowarzyszenieGRHLCMława> i jest doskonale rozpoznawalna w całym kraju. Niekiedy zdarza się wręcz, że liczba otrzymywanych propozycji przerasta jej możliwości zarówno czasowe, jak i osobowe albo występuje zbieżność terminów. Przez co

WARTO WIEDZIEĆ

naturalną konsekwencją staje się rezygnacja z części projektów. Zdarza się też tak, że w jednym dniu grupa uczestniczy w dwóch wydarzeniach. Wtedy członkowie muszą się podzielić, ale jak zaznaczają pierwszeństwo w takim przypadku zawsze ma ich rodzinne miasto. Członkowie GRH LC uczestniczą we wszelkich miejskich uroczystościach czy imprezach. Z kolei wszystkie wyjazdy są dla nich wspaniałą okazją do promocji rodzinnego miasta. Służyć temu mają: logo grupy, przypinane do strojów plakietki, czy pozyskiwane z Urzędu Miasta Mława zestawy gadżetów promocyjnych, wręczane następnie gospodarzom wydarzenia, w którym uczestniczą³. Na żywo członków grupy można oglądać tak jak była mowa wyżej we wszelkich przedsięwzięciach organizowanych w Mławie, ale także w Białymstoku, twierdzy Boyen w Giżycku, w Koninie, w skansenie w Sierpcu, w którym na zasadzie stałej współpracy „mławscy rekonstruktorzy” pojawiają się od Niedzieli Palmowej aż po wykopki. Stali bywalcy tego rodzaju miejsc, o czym mówi D. Tadrzyński, nierzadko pytają czy przypadkiem nie mieszkają oni w tych chałupach⁴.

FOT. GRUPA GRHLC MŁAWA NA ŻNIWACH W SKANSENIE W SIERPCU

Źródło: Archiwum GRH LC Mława

³ Folder „*Historia Przedwojennej...*”, op. cit.

⁴ *Retro...*, op. cit., s. 49.

WARTO WIEDZIEĆ

Trzeba w tym miejscu zaznaczyć, że rekonstrukcje, uroczystości patriotyczne czy religijne i imprezy miejskie nie wyczerpują wszystkich obszarów czy też płaszczyzn działalności omawianej grupy. Jej członkowie od lat angażują się również w działalność charytatywną jak choćby w mającym miejsce rokrocznie mławskim finale Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy. Mają tam własne stoisko i sprzedają gadżety związane z samą grupą, jak i miastem Mława. Przy tej okazji można wylicytować wyjazd z grupą do skansenu w Sierpcu⁵.

Kluczowa w mojej ocenie jest ich działalność na polu edukacyjnym. O tym aspekcie funkcjonowania tych wyjątkowo wszechstronnych ludzi dowiedziałam się kilka lat temu w trakcie spotkania sieci nauczycieli bibliotekarzy powiatu mławskiego, które dzięki uprzejmości naszej koleżanki po fachu Pani Doroty Tadrzyńskiej (nauczyciela bibliotekarza Zespołu Placówek Oświatowych nr 1 w Mławie) odbyło się w niezwykłym i przyznam szczerze, nieznanym mi dotychczas miejscu, jakim jest Izba Pamięci Stowarzyszenia Rekonstrukcji Historycznej Ludności Cywilnej (GRH LC) Mława. Chcę w tym miejscu podkreślić, że to Pani Dorota i jej pasja stały się dla mnie inspiracją do napisania tego tekstu. Bo, gdyby nie ona, myślę, że nigdy nie dowiedziałabym się, że taka grupa w ogóle istnieje! Przy okazji wspomnianego wyżej spotkania mogliśmy zwiedzić ową Izbę. Inaczej niż ma to miejsce w muzeach pozwolono nam nie tylko oglądać, ale też dotknąć czy przymierzyć poszczególne eksponaty☺. Jest ich całe mnóstwo. Są to elementy garderoby, lalki, wózki, obrazy, militaria, elementy wyposażenia, przedmioty codziennego użytku itp., które są wykorzystywane jako rekwizyty. Można tam też podziwiać fotografie z rekonstrukcji czy przedsięwzięć, w jakich członkowie Stowarzyszenia brali udział. Okazuje się, że na taką edukacyjną wycieczkę „ślądami historii” mogą się także wybrać uczniowie szkół. Są oni wręcz oczekiwanymi i bardzo miłymi gośćmi. Każda zaś taka wizyta to swoista „żywa lekcja historii”, okazja do angażującej nauki, opartej na doświadczeniu i interakcji z dawnymi realiami, obyczajami, czy modą. W mojej ocenie taki rodzaj nauki ma mnóstwo dodatkowych atutów. Poczynając od bardzo praktycznego waloru, jakim jest konieczność „wyjścia” ze szkolnej ławki a zatem ruch, poprzez żywy kontakt z historią, który z całą pewnością zaowocuje jeśli nie od razu miłością do niej☺, to przynajmniej zaciekawieniem, zaintrygowaniem a może fascynacją? To już spory kapitał do tego, by budować przyszłe zainteresowania i pasje. Członkowie grupy w trakcie takich wizyt wprowadzają przybyłych w tajniki swojego hobby i działalności, a taki

⁵ Folder „*Historia Przedwojennej...*”, op. cit.

WARTO WIEDZIEĆ

namacalny kontakt z historią jest nieoceniony i niezaprzeczalnie ubogaca wiedzę teoretyczną, jaką uczniowie zdobywają w szkolnych murach. Muszę powiedzieć, że nawet ja choć miłośniczką historii w jej szkolnym wydaniu, do czego się przyznaję, nigdy nie byłam, zostałam przez to miejsce i tych ludzi totalnie oczarowana! Może nie jest to najlepsza rekomendacja ☺, ale gorąco Państwa zachęcam do tego, żeby to miejsce i tych cudownych pasjonatów odwiedzić!

Pozostając jeszcze chwilę w kręgu działalności edukacyjnej warto w tym miejscu wspomnieć, że członkowie Stowarzyszenia kilka lat temu opracowali broszurę przybliżającą postać Zofii Orlickiej ps. "Danuta" pt. „*Odkrywamy ślady historii Mławian – Zofia Orlicka – Sanitariuszka z Powstania Warszawskiego*”. Projekt był koordynowany przez : Dorotę Tadrzyńską, Jolantę Wysocką i Dariusza Tadrzyńskiego. Dorota Tadrzyńska we wstępie do wskazanej wyżej broszury pisze: „*Zofia Orlicka była urodzoną w Mławie jedną spośród wielu bohaterów Powstania Warszawskiego, a jednocześnie jedną z najbardziej zasłużonych pielęgniarek warszawskiej konspiracji*”. 2 sierpnia 2022 roku Grupa Rekonstrukcji Historycznej Ludności Cywilnej upamiętniła Godzinę „W”, oraz przybliżyła postać owej bohaterskiej sanitariuszki, bardziej szczegółowo opisanej we wspomnianej publikacji. Tak sobie myślę, że może warto byłoby ten potencjał wykorzystać i zrobić cykl publikacji poświęconych związanym z naszym miastem wybitnym postaciom?? To tylko taki mój luźny pomysł☺.

BROSZURA PT. „ODKRYWAMY ŚLADY HISTORII MŁAWIAN – ZOFIA ORLICKA –
SANITARIUSZKA Z POWSTANIA WARSZAWSKIEGO”

Źródło: Archiwum GRH LC Mława

WARTO WIEDZIEĆ

Waler edukacyjny ma też codzienna praca rekonstruktorów. Pamiętajmy, że finalny efekt pracy, a zatem godzina czy dwie występu, poprzedzone są czasochłonnymi i mozolnymi przygotowaniem. Te z kolei owocują świetną charakterystyką, która w połączeniu z realistyczną scenografią, powodują, że widz odnosi wrażenie swoistej „podróży w czasie”. Sami natomiast rekonstruktorzy są odbierani autentycznie, jakby byli rdzennymi mieszkańcami przedwojennej Mławy. Swoją pasją do historii, rekonstrukcji, ale też dużej i małej Ojczyzny członkowie grupy „zarażają” młodsze pokolenia, wielu z nich „pociąga za sobą” dzieci i wnuki. Co niezwykle ważne rekonstruktorzy dokładają wszelkich starań, by każda z odgrywanych scen stanowiła wierne odbicie epoki i niosła ze sobą odpowiedni „ładunek emocjonalny” właściwy dla odtwarzanych w konkretnym przypadku wydarzeń. Także scenografia oraz rekwizyty wykorzystywane w ich pracy są oryginalne, garderoba natomiast bezwzględnie zawsze musi odzwierciedlać epokę, która jest aktualnie reprezentowana. Członkowie grupy w tej kwestii są bardzo wymagający i korzystają wyłącznie z naturalnych materiałów. Nigdy nie ma tu mowy o przypadku. Jeżeli chodzi o przedstawicieli płci męskiej zawsze muszą mieć spodnie z sukna tkanego, właściwy krój czapek, a także kapeluszy, czy marynarek. Mundury są wełniane. Kobiety natomiast zgodnie z kryterium statusu – są odziane w sukienki z płótna lub z tafty, koronki niciane, a wełniane kamizelki bezwzględnie zawsze są obszyte bawełnianymi tasiemkami. Taka dbałość o najmniejsze nawet detale sprawia, że stroje wyglądają bardzo autentycznie. Wiąże się to jednak z bardzo szczegółowym doprecyzowaniem i żmudnymi przygotowaniem⁶. Pozostając jeszcze przez chwilę w temacie strojów, członkowie grupy, o czym wspomina Jolanta Wysocka, pełniąca funkcję wiceprezesa, bardzo chętnie odwiedzają różnego rodzaju giełdy, pchle targi, ale też korzystają z najnowszych technologii – przeszukują Internet zakupując to, co jest w danej chwili potrzebne. Jak mówi, ona sama nierzadko korzysta z maszyny do szycia. Zdarza im się zakupić zniszczone ubranie tylko dlatego, że ma na przykład „fajne, epokowe guziki”⁷. Kontynuując swoją wypowiedź wspomina, że członkowie grupy od roku 2017 działają jako zwykle stowarzyszenie zarejestrowane w Starostwie w Mławie. Korzystają z różnego rodzaju programów czy konkursów, w ramach których starają się pozyskiwać granty. Nie są to oczywiście jakieś olbrzymie kwoty, ale nie mniej jednak przydatne i umożliwiające realizację pomysłów, czy zakup kolejnych eksponatów. W ramach projektu dotyczącego życia dawnej Mławy grupa zakupiła wyposażenie karczmy (stragany,

⁶ Folder „Historia Przedwojennej...”, op. cit.

⁷ *Retro...*, op. cit., s. 49.

WARTO WIEDZIEĆ

kufle, ławy) i zrealizowała zjawiskowe przedstawienie. Postarali się o epokowe wózki dziecięce, a widzów częstowali wędlinami oraz specjalnie pieczonym chlebem, zasponsorowanym przez jedną z mławskich piekarni. W swoich zasobach posiadają mnóstwo starych narzędzi, autentycznych zabawek, wełniany dywan, epokowe stoliki, a nawet gramofon, który jeden z kolegów zakupił, jak zdradza Jolanta Wysocka w cytowanym artykule, w tajemnicy przed żoną. Siebie i swoich kolegów z grupy określa mianem „pozytywnych wariatów”, którzy kiedy tylko dostrzegą na targu ze starociami jakiś wartościowy w ich mniemaniu eksponat natychmiast go nabywają. Może to być cokolwiek, co przyda się w realizacji przedsięwzięć z ich udziałem – torebka, kapelusz czy parasol⁸.

FOT. 31 SIERPNIĄ PARK W MŁAWIE Z WŁADZAMI MIASTA MŁAWA I RADNYMI
ORAZ Z UDZIAŁEM GRHLC MŁAWA

Źródło: Archiwum GRH LC Mława

⁸ *Retro...*, op. cit., s. 49.

WARTO WIEDZIEĆ

Dzięki członkom tej niezwyklej i bez wątpienia wyjątkowej grupy mamy dziś możliwość „dotknięcia historii”. To ich działalność sprawia, że możemy w realu odbyć sentymentalną podróż w czasie do przedwojennej Mławy, która była miastem pogranicza, a do tego wielokulturowym. Jedną trzecią całej ludności stanowili wówczas Żydzi, ale nie zapominajmy, że żyli tu też Rosjanie, Niemcy i Cyganie (Romowie), a zatem ludzie wielu kultur, narodowości, a nawet wyznań. Centrum życia mieszkańców stanowił wtedy Rynek, na którym znajdowały się najważniejsze w mieście obiekty. Był to przede wszystkim plac handlowy, gdzie mieszkańcy mogli nabyć wszelkie podstawowe artykuły kluczowe do codziennego życia w mieście. Rynek był w tamtym czasie także ośrodkiem administracji, życia religijnego, kulturalnego oraz towarzyskiego. Tu mieścił się ratusz, będący siedzibą władz miejskich, kościół parafialny oraz całe mnóstwo kramów. Mławski rynek to przede wszystkim ogromny plac targowy stanowiący centrum handlowe dawnego miasta. Już od średniowiecza miały na nim miejsce targi i jarmarki. Przybywała na nie nie tylko okoliczna ludność, ale też kupcy z różnych stron Rzeczypospolitej, a także sąsiednich Prus, którzy prezentowali szeroki asortyment towarów, poczynając od futer, poprzez zachodnie sukna, wełnę, zboże, ryby, owoce, warzywa, drób i wiele innych produktów. Członkowie GRH LC Mława pokazują dziś, jak taki przedwojenny jarmark mógł wyglądać, starając się jak najwierniej oddać tamtejsze realia. Są zatem polskie i żydowskie stragany z ubraniami, butami, wyroby wędliniarskie, oczywiście z możliwością degustacji, ale też świeże owoce oraz warzywa. Pamiętajmy, że w kramach można było wówczas nabyć dosłownie wszystko: pieczywo, kielbasę, ale też żywe kury i gołębie, jabłka, ziemniaki, suknie, koszule i garnitury. Wybrane elementy garderoby można też było przymierzyć, przejrzeć się w lustrze. Dawny targ to nie tylko handel. To także miejsce świadczenia drobnych usług. Dziś niekiedy zapomnianych zawodów, o których istnieniu, być może nigdy byśmy nie usłyszeli. I tu nieoceniona okazuje się działalność opisywanej grupy. Możemy na własne oczy zobaczyć pucybuta, czy kwiaciarkę. Możemy też pójść do rzemieślnika z tzw. „toczakiem”, by naostrzyć noże. Niegdyś plac targowy był też miejscem spotkań towarzyskich, wymiany informacji i plotek dla wszystkich bez wyjątku grup społecznych. Pamiętać też należy, że karczma i targ stanowiły instytucje pokrewne. Po udanej transakcji należało wypić litkup. To tajemnicze i nieco obco brzmiące słowo oznaczało ni mniej ni więcej jak tylko zwyczaj oznaczający poczęstunek lub wódkę wypijaną po sfinalizowaniu

WARTO WIEDZIEĆ

transakcji handlowej zwłaszcza kupna-sprzedaży, który stanowił potwierdzenie jej ważności⁹. Takie obrazki oglądane dziś, na żywo są w mojej ocenie niezwykle wartościowe i pozwalają poczuć klimat tamtych lat.

Dariusz Tadrzyński, będący najdłużej w szeregach grupy w cytowanym artykule próbuje policzyć wydarzenia z ich udziałem. Na tamtą chwilę, a było to blisko 6 lat temu, w ciągu 12 lat działalności, biorąc pod uwagę średnią przynajmniej 20 rekonstrukcji rocznie rachunek wyniósł ćwierć tysiąca wydarzeń¹⁰. Przyznacie Państwo sami, że robi to naprawdę duże wrażenie. Członkowie GRH LC Mława podkreślają, że ich występy mają charakter charytatywny, jak sami mówią robią to dla miasta, motywowani chęcią upamiętnienia ludzi i wydarzeń sprzed lat, po to by swoim zaangażowaniem odtworzyć realia minionej epoki i przekazać młodym ludziom to, co najważniejsze – miłość do Ojczyzny¹¹. Z tym przesłaniem Państwa zostawiam i gorąco zachęcam do bliższego poznania tych niezwykłych ludzi i ich nietuzinkowej pasji.

Bibliografia

Retro pasjonaci / rozm. M. Gontarczyk. Mazowsze. Serce Polski 2020, nr 11, s. 48-49

Folder „*Historia Przedwojennej Mławy. Kultura i obyczaje mieszkańców w prezentacji GRH LC Mława*” wydany dzięki wsparciu finansowemu z Samorządu Miasta Mława w ramach otwartego konkursu ofert na realizację zadań publicznych w zakresie działań na rzecz kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury w 2021 r.

FOTOGRAFIE – źródło Archiwum GRH LC Mława

⁹ Folder „*Historia Przedwojennej...*”, op. cit.

¹⁰ *Retro...*, op. cit., s. 49.

¹¹ Folder „*Historia Przedwojennej...*”, op. cit.

Etap III diagnozy zaburzeń integracji sensorycznej – testy diagnostyczne

Testy diagnostyczne stanowią ważne narzędzie wspierające proces rozpoznawania zaburzeń integracji sensorycznej. Pozwalają w sposób usystematyzowany ocenić funkcjonowanie dziecka w wybranych obszarach sensorycznych i motorycznych, co dostarcza cennych danych do dalszej analizy. Należy jednak pamiętać, że same testy – choć istotne – nie są wystarczające do postawienia pełnej diagnozy. Ich wyniki wymagają interpretacji w szerszym kontekście funkcjonowania dziecka.

Kwestionariusz rozwoju Sensomotorycznego dziecka został stworzony na podstawie przeglądu literatury z zakresu Teorii Integracji Sensorycznej autorstwa m.in.: A. J. Ayres, B. M. Knickerbocker, P. N. Clark, A. S. Allen, Ch. Royen, K. J. Ottenbacher, L. J. Miller oraz na bazie własnych doświadczeń klinicznych autora. Pierwsza wersja kwestionariusza powstała w 1995 roku i zawierała 197 pytań, co uczyniło go pierwszym tego typu narzędziem w Polsce, wspierającym ocenę zaburzeń integracji sensorycznej. Z czasem powstały kolejne wersje opracowane przez różnych autorów, wzorowane na oryginalnym kwestionariuszu. Aktualna, poprawiona wersja, licząca 91 pytań, została opracowana w 2005 roku. Pytania dobrano w taki sposób, aby umożliwiały wstępną, diagnostyczną ocenę procesów integracji sensorycznej.

Autor kwestionariusza przeprowadził analizę porównawczą wyników jego zastosowania z obserwacjami klinicznymi oraz testami integracji sensorycznej według J. Ayres, na grupie 300 dzieci z normą intelektualną, u których stwierdzono m.in. dysleksję, ADHD i zespół Aspergera. Analiza wykazała wysoką zgodność uzyskanych wyników z obserwacją kliniczną i testami standaryzowanymi¹². Testy Południowo-Kalifornijskie oceniają poziom dojrzałości zmysłów i ich integracji. Badają takie aspekty, jak planowanie ruchu, lokalizowanie bodźców dotykowych, koordynację, utrzymanie równowagi, propriocepcję i sprawność manualną. Testy te przeznaczone są głównie dla dzieci powyżej 4. roku życia. Młodsze dzieci lub te z trudnościami diagnozowane są innymi metodami.

¹² Por. A. J. Ayres, *Dziecko a integracja sensoryczna*, Harmonia Universalis, Gdańsk 2015.

WARTO WIEDZIEĆ

Jak wskazuje M. Bloch, pierwszym narzędziem do diagnozowania procesów integracji sensorycznej były stworzone przez A. Jean Ayres Southern California Sensory Integration Tests (SCSIT) z 1974 roku. W kolejnych latach opracowano bardziej złożoną baterię testów – Sensory Integration and Praxis Tests (SIPT) – która powstała w oparciu o większą próbę badawczą i przeszła szeroko zakrojone próby kliniczne¹³. Według M. Bloch, test EASI (Evaluation in Ayres Sensory Integration) składa się z szeregu zadań oceniających reakcje badanej osoby na różne bodźce: dotykowe, wzrokowe, słuchowe, równoważne oraz proprioceptywne¹⁴.

Osoba badana wykonuje zadania takie jak: chodzenie po równoważni, rozpoznawanie przedmiotów dotykiem, rysowanie kształtów czy podrzucanie piłki. Wyniki testu umożliwiają określenie zakresu trudności w przetwarzaniu sensorycznym. Test EASI jest przeznaczony do diagnozy zaburzeń integracji sensorycznej, które mogą objawiać się m.in. nadwrażliwością na bodźce, trudnościami w koncentracji, zaburzeniami równowagi, snem i planowaniem ruchów. Na podstawie wyników testu możliwe jest zaplanowanie indywidualnej terapii integracji sensorycznej, dostosowanej do potrzeb dziecka¹⁵.

Test EASI (Sensory Integration and Praxis Test) jest narzędziem diagnostycznym, które ocenia umiejętności sensoryczne i motoryczne u dzieci. Zaburzenia integracji sensorycznej mogą objawiać się różnymi problemami w codziennym funkcjonowaniu, np. trudnościami w koncentracji, nadwrażliwością na bodźce sensoryczne, trudnościami w nauce czy problemami z zachowaniem. Mogą również prowadzić do problemów z równowagą, nadmiernej aktywności, trudności z planowaniem ruchów czy problemów ze snem. Na podstawie wyników testu EASI można zaplanować odpowiednią terapię integracji sensorycznej, która pomoże osobie badanej w lepszym radzeniu sobie z trudnościami wynikającymi z zaburzeń integracji sensorycznej. Indywidualnie dopasowana terapia zwiększa szanse na sukces¹⁶.

¹³ Por. M. Bloch, *Wszystko o testach EASI. Najnowsza na świecie bateria testów do diagnozy zaburzeń procesów integracji sensorycznej* [on-line] <https://www.czasopismosi.pl/artukul/wszystko-o-testach-easi-najnowsza-na-swiecie-bateria-testow-do-diagnozy-zaburzen-procesow-integracji-sensorycznej>, dostęp dn. 10.06.2024 r.

¹⁴ Por. Tamże.

¹⁵ Por. Tamże.

¹⁶ Por. Tamże.

WARTO WIEDZIEĆ

W diagnostyce zaburzeń integracji sensorycznej stosuje się różnorodne narzędzia, dostosowane do wieku i objawów pacjenta¹⁷. Najczęściej wykorzystywane testy to:

- SIPT (Sensory Integration and Praxis Test) – zaawansowane narzędzie badające reakcje dziecka na różnorodne bodźce i wykonanie zadań ruchowych.
- Sensory Profile – kwestionariusz oceniający preferencje i trudności sensoryczne w codziennych sytuacjach, przeznaczony dla dzieci w różnym wieku.
- BOT-2 (Bruininks-Oseretsky Test of Motor Proficiency) – ocenia sprawność motoryczną, w tym koordynację, równowagę i umiejętności praktyczne.
- Clinical Observations – obserwacje kliniczne są nieodzownym elementem diagnozy, umożliwiają ocenę reakcji dziecka na bodźce w sposób bezpośredni.
- Standardized Assessments – w zależności od potrzeb stosuje się inne testy standaryzowane, np. Test of Sensory Functions in Infants (TSFI) czy Sensory Processing Measure (SPM)¹⁸.

Dobór odpowiednich narzędzi diagnostycznych zależy od charakteru trudności dziecka oraz decyzji doświadczonego terapeuty integracji sensorycznej. Ważne jest, aby diagnoza była kompleksowa i obejmowała obserwację, wywiad z rodzicami, analizę historii rozwoju oraz wyniki testów klinicznych. Należy pamiętać, że pojedynczy test nie pozwala na postawienie pełnej diagnozy – proces diagnostyczny wymaga kilku spotkań i wieloaspektowego podejścia.

Kolejnym narzędziem wartym uwagi jest Kwestionariusz sensomotoryczny Z. Przyrowskiego, przeznaczony do oceny funkcjonowania układu sensomotorycznego u osób dorosłych. Charakteryzuje się prostotą w użyciu i krótkim czasem przeprowadzenia. Kwestionariusz zawiera pytania dotyczące m.in. koordynacji ruchowej, równowagi oraz trudności w wykonywaniu codziennych czynności. Pozwala określić, czy badany wymaga pogłębionej diagnostyki lub terapii¹⁹. Kwestionariusz zawiera pytania dotyczące m.in. koordynacji ruchowej, równowagi oraz trudności w wykonywaniu codziennych czynności. Pozwala określić, czy badany wymaga pogłębionej diagnostyki lub terapii²⁰.

Ważne jest, aby pamiętać, że żadna pojedyncza próba badawcza ani test nie wystarczy do postawienia diagnozy zaburzeń integracji sensorycznej. Diagnoza opiera się na kompleksowej

¹⁷ Por. A. J. Ayres, *Dziecko...*, op. cit.

¹⁸ Por. Tamże.

¹⁹ Por. Z. Przyrowski, *Kwestionariusz Sensomotoryczny*, Empis, Słupno 2009.

²⁰ Tamże.

WARTO WIEDZIEĆ

ocenie, która obejmuje obserwację dziecka w różnych sytuacjach, wywiad z rodzicami lub opiekunami, analizę historii rozwoju oraz wyniki testów klinicznych i kwestionariuszowych. Proces diagnostyczny zwykle wymaga kilku spotkań, podczas których terapeuta stopniowo zbiera informacje, buduje relację z dzieckiem i ocenia różne obszary jego funkcjonowania.

Dobrze przeprowadzona diagnoza stanowi fundament skutecznej terapii integracji sensorycznej. Dzięki niej możliwe jest stworzenie indywidualnego planu działania, który realnie wspiera rozwój dziecka i jego codzienne funkcjonowanie. Rzetelna, wnikliwa diagnoza to pierwszy krok ku lepszemu zrozumieniu potrzeb dziecka i poprawie jakości jego życia.

Bibliografia

AYRES A. J., *Dziecko a integracja sensoryczna*, Gdańsk : Harmonia Universalis, 2015

BLOCH M., *Wszystko o testach EASI. Najnowsza na świecie bateria testów do diagnozy zaburzeń procesów integracji sensorycznej* [on-line]

<https://www.czasopismosi.pl/artykul/wszystko-o-testach-easi-najnowsza-na-swiecie-bateria-testow-do-diagnozy-zaburzen-procesow-integracji-sensorycznej>, dostęp: 10.06.2024 r.

PRZYROWSKI Z., *Integracja sensoryczna. Teoria, diagnoza, terapia*, Słupno : Empis&Sensum Mobile, 2019

PRZYROWSKI Z., *Kwestionariusz Sensomotoryczny*, Słupno : Empis, 2009

Etap IV diagnozy zaburzeń SI – podsumowanie procesu diagnozy zaburzeń SI

Etap podsumowania diagnozy zaburzeń integracji sensorycznej odgrywa istotną rolę w całym procesie diagnostycznym. To moment, w którym zebrane wcześniej dane zostają zintegrowane i przeanalizowane, aby stworzyć spójny obraz funkcjonowania dziecka. Ma on nie tylko wartość informacyjną, ale również praktyczną – stanowi podstawę do opracowania skutecznego planu terapeutycznego. Poniżej omówiono kluczowe założenia i cele tego etapu.

Podsumowanie diagnozy zaburzeń integracji sensorycznej to jeden z końcowych etapów procesu diagnostycznego, który polega na rozmowie z rodzicami o uzyskanych wynikach oraz wnioskach płynących z badania. W trakcie tego etapu omawiane są szczegółowo poszczególne rezultaty diagnozy, a rodzice otrzymują pisemne opracowanie zawierające dane z wywiadu, kwestionariuszy, prób klinicznych, testów oraz końcowe wnioski. Celem jest nie tylko przekazanie suchych danych, lecz przede wszystkim ich jasne i przystępne wyjaśnienie, tak aby opiekunowie w pełni zrozumieli, co oznaczają one dla funkcjonowania ich dziecka. Jak zauważa N. Dąbkowska: „podsumowanie diagnozy to nie tylko przekazanie wyników testów, ale przede wszystkim ich przystępne wyjaśnienie rodzicom”²¹.

Kluczowe jest uświadomienie rodzicom, w jaki sposób zidentyfikowane trudności wpływają na codzienne życie i rozwój dziecka²². Skuteczne zakończenie procesu diagnostycznego powinno uwzględniać interpretację danych pochodzących z testów, obserwacji klinicznych, analizy kwestionariuszy oraz rozmowy z rodziną. Polskie Towarzystwo Integracji Sensorycznej podkreśla, że tylko spojrzenie na te informacje w sposób kompleksowy umożliwia właściwe zrozumienie profilu sensorycznego dziecka²³.

²¹ N. Dąbkowska, *Diagnoza integracji sensorycznej – krok po kroku*, [on-line:]: <https://fizjopediatria.pl/diagnoza-integracji-sensorycznej-krok-po-kroku/>, dostęp: 20.07.2025 r.

²² Tamże.

²³ Polskie Towarzystwo Integracji Sensorycznej, *Integracja sensoryczna – Teoria, diagnoza, terapia* [materiały szkoleniowe], Warszawa 2024.

WARTO WIEDZIEĆ

Etap podsumowania stanowi „interpretację zawierającą analizę wyników badań specjalistycznych, wywiad rodzinny, diagnozę różnicową, rozpoznanie zaburzenia (określenie jednostki nozologicznej), kryteria diagnostyczne, rodzaj i typ zaburzenia”²⁴. Terapeuta SI analizuje zebrane dane oraz ocenia funkcjonowanie sensoryczne oraz integracyjne danej osoby. Raport może zawierać informacje na temat wyników testów i obserwacji sensorycznych, wzorców reakcji sensorycznych i integracyjnych, kluczowych obszarów trudności sensorycznych, sił i słabości w dziedzinie integracji sensorycznej, a także potrzeb terapeutycznych i rekomendacji dla dalszej pracy.

Na podstawie wniosków terapeuta może przygotować indywidualny plan terapeutyczny, który uwzględnia specyficzne potrzeby oraz cele osoby poddanej terapii. Wnioski z diagnozy stanowią nie zakończenie, lecz punkt wyjścia do dalszych działań, wyznaczając kierunek planowania terapii²⁵. Dokument powinien zawierać konkretne zalecenia dotyczące formy i częstotliwości terapii SI oraz propozycje wsparcia dziecka zarówno w domu, jak i w przedszkolu. Ponadto, podsumowanie diagnozy służy jako podstawa do monitorowania postępów oraz wprowadzania ewentualnych korekt w strategiach terapeutycznych podczas trwania terapii. Specjaliści podczas Kongresu Zaburzeń SI w Warszawie podkreślali, że „podsumowanie diagnozy sensorycznej może również pełnić funkcję narzędzia do monitorowania postępów terapii – określa ono punkt wyjścia, do którego terapeuta będzie się odnosił przy ewaluacji skuteczności działań”²⁶.

Proces diagnozy zaburzeń integracji sensorycznej jest skomplikowany i wymaga współpracy terapeuty, rodziców oraz innych specjalistów. Kluczowe jest indywidualne podejście do każdego dziecka i dostosowanie terapii do jego potrzeb. Dzięki odpowiedniej diagnozie i terapii, dzieci z zaburzeniami integracji sensorycznej mogą poprawić swoje funkcjonowanie oraz jakość życia.

Podsumowanie diagnozy to nie tylko ostatni etap procesu rozpoznawania trudności sensorycznych, lecz przede wszystkim fundament dalszej pracy terapeutycznej ukierunkowanej na realne potrzeby dziecka. Rzetelna interpretacja wyników oraz opracowanie indywidualnych

²⁴ J. Panasiuk, *Etapy diagnozy dziecka ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi* [w:] red. K. Krakowiak, *Diagnoza specjalnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych dzieci i młodzieży*, Warszawa 2017, s. 50.

²⁵ Empis – Centrum Integracji Sensorycznej (red.), „Kwartalnik Integracja Sensoryczna” 2024, nr 2, s. 8.

²⁶ Kongres Zaburzeń SI, *Materiały konferencyjne: Narzędzia diagnozy i terapii zaburzeń SI*. Warszawa 2024, [on-line:] <https://kongres-zaburzeniasi.pl/>, dostęp: 20.07.2025 r.

WARTO WIEDZIEĆ

zaleceń pozwala na skuteczne planowanie działań, które wspierają rozwój i funkcjonowanie dziecka w codziennym życiu. Odpowiednio dobrana terapia, oparta na kompleksowej diagnozie, sprzyja budowaniu poczucia bezpieczeństwa, samoregulacji oraz pozytywnych doświadczeń – a tym samym realnie przyczynia się do poprawy ogólnego dobrostanu dziecka i jego rodziny.

Bibliografia

DĄBKOWSKA N., *Diagnoza integracji sensorycznej – krok po kroku* [on-line]: <https://fizjopediatria.pl/diagnoza-integracji-sensorycznej-krok-po-kroku/>, dostęp: 20.07.2025 r.

KRAKOWIAK K. (red.), *Diagnoza specjalnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych dzieci i młodzieży*, Warszawa : ORE, 2017

Kongres Zaburzeń SI, *Materiały konferencyjne: Narzędzia diagnozy i terapii zaburzeń SI*. Warszawa 2024, [on-line:] <https://kongres-zaburzeniasi.pl/>, dostęp: 20.07.2025 r.

PANASIUK J., *Etapy diagnozy dziecka ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi* [w]: *Diagnoza specjalnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych dzieci i młodzieży*, Warszawa : ORE, 2017

Polskie Towarzystwo Integracji Sensorycznej, *Integracja sensoryczna – Teoria, diagnoza, terapia* [materiały szkoleniowe], Warszawa 2024

Weryfikacja informacji w sieci

Współczesny świat charakteryzuje się ogromną szybkością przepływu informacji. Media społecznościowe, portale informacyjne i komunikatory sprawiają, że wiadomości, choć nie zawsze prawdziwe, rozchodzą się błyskawicznie. Dezinformacja, fake newsy i manipulacje stały się jednym z największych wyzwań dla społeczeństwa. Weryfikacja informacji może uchronić nas przed manipulacją – fałszywe treści mogą zaś wpływać na postawy czy zachowania społeczne.

Weryfikowanie informacji w Internecie polega na świadomym sprawdzaniu, skąd pochodzi dana treść, przez kogo została stworzona, kiedy została opublikowana, czy jest zgodna z innymi, niezależnymi źródłami. Takie nawyki pomagają chronić się przed manipulacją i fałszywymi wiadomościami. Ocena źródła i autora jest kluczowa – brak takich informacji powinien wzbudzić czujność. Renomowane redakcje i agencje działają w oparciu o wypracowane standardy pracy i są znacznie bardziej godne zaufania niż anonimowe blogi czy przypadkowe profile w mediach społecznościowych. Rzetelne źródła z reguły posiadają również zakładkę „O nas”, w której opisuje swoją misję i zespół i która sugeruje, że treści są tworzone w sposób profesjonalny.

Medialne nagłówki często są tworzone po to, by wywoływać emocje i kliknięcia, a nie po to, by rzetelnie informować. Warto zagłębić się w artykuł, nie oceniać treści wyłącznie po tytule. Równie ważne jest zwrócenie uwagi na datę publikacji. Informacja może być prawdziwa, ale jeśli pochodzi sprzed kilku lat, jej kontekst może być w tej chwili zupełnie inny. Należy więc sprawdzić, czy tekst był aktualizowany oraz czy nie pochodzi z archiwum. Kolejnym krokiem jest porównanie treści z innymi źródłami. Rzetelne wiadomości pojawiają się w wielu miejscach, a jeśli o „sensacyjnym wydarzeniu” informuje tylko jedna mało znana strona, to sygnał, że treść może być nieprawdziwa. Zestawienie kilku artykułów pozwala oddzielić fakty od opinii i uniknąć wpadnięcia w pułapkę dezinformacji. Treści wprowadzające w błąd często mają wiele wspólnych cech typu: krzykliwe nagłówki, emocjonalny ton, przesadzone sformułowania, liczne błędy oraz brak źródeł.

WARTO WIEDZIEĆ

W Polsce jedną z najważniejszych organizacji zajmujących się weryfikacją informacji profesjonalnie jest **Demagog** (<https://demagog.org.pl/>)

Jej misją jest weryfikowanie wypowiedzi osób publicznych, analiza fake newsów oraz edukacja medialna. Serwis udostępnia szczegółowe analizy fake newsów, rozlicza polityków z ich obietnic oraz oferuje szeroki wybór projektów edukacyjnych, takich jak *Akademia Fact-checkingu* czy platforma e-learningowa. Dzieli informacje na prawdę, fałsz, manipulację oraz treści nieweryfikowalne. Na stronie pojawiają się m.in. analizy dotyczące fałszywych informacji o politykach, manipulacji dotyczących Ukrainy, dezinformacji zdrowotnej (np. wokół szczepień), bieżących wydarzeń społeczno-politycznych. Działalność organizacji obejmuje również prowadzenie podcastów, organizowanie szkoleń dla różnych grup społecznych oraz monitorowanie bieżących wydarzeń w mediach społecznościowych. Demagog obala popularne fake newsy, analizuje zmanipulowane zdjęcia i filmy. Udostępnia grę „Fajnie, że wiesz” (<https://fajniezewiesz.pl/>), która poprzez interaktywną zabawę uczy, jak odróżnić prawdziwe informacje od fałszywych oraz podcasty, w których eksperci omawiają mechanizmy manipulacji.

Edukacja medialna realnie zmniejsza podatność na fałszywe treści, szczególnie wśród młodych osób korzystających z Internetu. Uczy świadomego odbioru informacji, rozpoznawania manipulacji i krytycznego myślenia, dzięki czemu użytkownicy potrafią szybciej zauważyć nieprawdziwe lub wprowadzające w błąd komunikaty. Takie kompetencje medialne sprawiają, że młodzi ludzie stają się bardziej odporni na fake newsy i mniej podatni na emocjonalne przekazy, które często są narzędziem dezinformacji.

Demagog wielokrotnie wskazywał, że tytuły bywają tworzone tak, by wywołać emocje, a nie przekazać rzetelne informacje. W swoich materiałach edukacyjnych organizacja uczy młodych odbiorców, by zawsze czytali cały tekst, a nie oceniali go wyłącznie po nagłówku. Uczniowie, którzy przeszli szkolenia z edukacji medialnej, częściej zauważają, że nagłówki są tworzone po to, by wywołać emocje. Potrafią wskazać, kiedy tytuł nie odpowiada treści artykułu. Kolejnym obszarem, w którym edukacja medialna okazuje się kluczowa, jest weryfikacja zdjęć i filmów.

WARTO WIEDZIEĆ

Demagog regularnie obala fałszywe nagrania, np. takie, które przedstawiają wydarzenia z innych krajów lub sprzed wielu lat, podpisane jako „aktualne”. W analizach dotyczących wojny w Ukrainie organizacja pokazywała, jak często wykorzystywane są materiały z gier komputerowych lub innych konfliktów. Uczniowie, którzy uczą się korzystać z narzędzi do wyszukiwania obrazem, potrafią samodzielnie sprawdzić, skąd naprawdę pochodzi dany materiał, czy zdjęcie nie pochodzi z innego kraju, z innego roku albo czy nie zostało przerobione. Po szkoleniach uczniowie częściej zwracają uwagę na to, kto jest autorem materiału, czy strona ma zakładkę „O nas” i czy podaje źródła danych. Dzięki temu łatwiej odróżniają rzetelne portale od stron szerzących plotki. Demagog zwraca też uwagę na fałszywych ekspertów, którzy pojawiają się w mediach społecznościowych. W wielu analizach obalano wypowiedzi osób podających się za lekarzy, naukowców czy specjalistów, mimo że nie mieli żadnych kwalifikacji. Edukacja medialna uczy, że nie każdy, kto przedstawia się jako specjalista, rzeczywiście nim jest. Młodzi użytkownicy potrafią sprawdzić, czy dana osoba ma kompetencje, publikacje lub doświadczenie w danej dziedzinie. Uczniowie, którzy znają podstawy *fact-checkingu*, automatycznie sprawdzają, czy dana wiadomość pojawia się również w innych mediach. Jeśli nie – traktują ją z ostrożnością. Po zajęciach z edukacji medialnej młodzi ludzie lepiej rozumieją, jak działają algorytmy i dlaczego widzą określone treści. Dzięki temu rzadziej udostępniają sensacyjne posty bez sprawdzenia ich wiarygodności.

Weryfikacja informacji to jedna z najważniejszych umiejętności, jakich potrzebują dziś młodzi ludzie, gdyż to Internet i media społecznościowe są ich głównym źródłem wiedzy o świecie. Analizy Demagog.pl pokazują, że uczniowie mogą łatwo natknąć się na manipulacje, jeśli nie sprawdzają źródeł i nie porównują treści. Gdy młodzież nauczy się krytycznie czytać nagłówki, rozpoznawać emocjonalny język i odróżniać fakty od opinii, będzie korzystać z sieci znacznie bezpieczniej. Te nawyki rozwijane w szkole pomogą budować świadomych i odpornych na fake newsy odbiorców informacji.

WARTO WIEDZIEĆ

Paulina Krzemień

Szkoła Podstawowa im. Ks. Prof. Romana Darowskiego SJ w Szczepanowicach

„Małe serca, wielkie emocje” - o wyśmiewaniu, hejcie i napiętnowaniu dzieci w szkolnej klasie

Jeszcze kilka lat temu mówiło się głównie o „dokuczaniu”. Dziś coraz częściej używamy słów: hejt, wykluczenie, przemoc rówieśnicza, cyberprzemoc. Zmieniły się narzędzia, ale emocje dzieci pozostały takie same — ból, wstyd, samotność i lęk przed odrzuceniem.

W gabinecie pedagoga szkolnego coraz częściej pojawiają się uczniowie, którzy mówią:

- „Nie chcę iść do szkoły”,
- „Śmieją się ze mnie”,
- „Nikt nie chce siedzieć ze mną w ławce”,
- „Założyli grupę beze mnie”,
- „Wrzucili moje zdjęcie do Internetu”.

Rodzice opisują podobne sytuacje: wyśmiewanie wyglądu, ubrań, sposobu mówienia, wykluczanie z grupy klasowej, obraźliwe komentarze w mediach społecznościowych, a nawet nagrywanie i publikowanie kompromitujących filmów. Na forach internetowych pojawiają się dramatyczne wpisy rodziców dzieci, które przestają chodzić do szkoły, izolują się, mają problemy ze snem i samooceną.

„To tylko żarty” — czyli początek prawdziwego problemu.

Przemoc rówieśnicza bardzo często zaczyna się niewinnie:

- od przezwiska,
- śmiechu całej klasy,
- komentarza pod zdjęciem,
- odsuwania od grupy,
- „żartów”, które bawią wszystkich poza jedną osobą.

Mate serca, wielkie emocje

O wysmiewaniu się dzieci, hejcie i napiętnowaniu w klasie szkolnej

Każde dziecko chce czuć się ważne, akceptowane i bezpieczne. Słowa ranią. Wykluczenie boli. Hejt zostaje na długo. Reagujmy, rozmawiajmy, wspierajmy – razem możemy więcej.

PRZEMOC RÓWIEŚNICZA może przybierać różne formy:

WYSMIEWANIE
z wyglądu, sposobu mówienia, zainteresowań, ubioru, pochodzenia

WYKLUCZANIE
ignorowanie, odsuwanie od grupy, niezapraszanie, plotkowanie

HEJT W INTERNECIE
obraźliwe komentarze, ośmieszanie w sieci, tworzenie grup przeciwko komuś, udostępnianie kompromitujących treści

NAGRYWANIE
i upublicznianie filmów lub zdjęć bez zgody, robienie komuś krzywdy dla „żartu”

NAPIĘTNOWANIE
przypisywanie etykietek, obraźliwe przewiska, mówienie o kimś w negatywny sposób

PAMIĘTAJ!

Dla dziecka każdy ból jest prawdziwy. Nie bagatelizuj. Twoja reakcja ma znaczenie.

JAK ROZMAWIAĆ Z DZIECKIEM, KTÓRE DOŚWIADCZA PRZEMOCY?

CO POWIEDZIEĆ:

- ♥ Dobrze, że mi o tym mówisz.
- ♥ To nie jest twoja wina.
- ♥ Nie zasługujesz na takie traktowanie.
- ♥ Jestem przy Tobie.
- ♥ Razem poszukamy rozwiązania.

CZEGO UNIKAĆ:

- ✗ Nie przejmuj się.
- ✗ Musisz być twardszy.
- ✗ Może przesadzasz.
- ✗ Pewnie ich sprowokowałaś.
- ✗ Takie rzeczy zdarzają się każdemu.

POMOCNE BĘDZIE:

- ✓ spokojne wysłuchanie
- ✓ okazanie wsparcia
- ✓ wzmocnienie poczucia własnej wartości
- ✓ kontakt z pedagogiem lub psychologiem
- ✓ dokumentowanie hejtu w internecie
- ✓ współpraca ze szkołą

JAK ROZMAWIAĆ Z DZIECKIEM, KTÓRE STOSUJE PRZEMOC?

CO POWIEDZIEĆ:

- ♥ Chcę zrozumieć, co się wydarzyło.
- ♥ Czy zastanowiłeś się, jak mogła czuć się ta osoba?
- ♥ Nie zgadzam się na takie zachowanie.
- ♥ Każdy popełnia błędy, ale trzeba naprawić krzywdę.

CZEGO UNIKAĆ:

- ✗ publicznego zawstydzania
- ✗ etykietowania („jesteś zły”, „agresywny”)
- ✗ krzyku i karnia pod wpływem emocji
- ✗ porównywania z innymi dziećmi

PAMIĘTAJ:

Dziecko-agresor także potrzebuje pomocy i nauki innych sposobów radzenia sobie z emocjami. Wyraź granice, ale daj szansę na zmianę.

PORADY DLA NAUCZYCIELA WYCHOWAWCY

Reaguj od razu
Brak reakcji to sygnał, że przemoc jest akceptowana.

Buduj atmosferę bezpieczeństwa
Dziecko musi wiedzieć, że w klasie może czuć się bezpiecznie.

Rozmawiaj z całą klasą
Przemoc to problem całej grupy, nie tylko ofiary i sprawcy.

Ucz empatii
Rozmawiaj o emocjach, relacjach i odpowiedzialności za słowa i czyny.

Monitoruj cyberprzemoc
Ucz odpowiedzialności za treści w internecie i kulturę komunikacji.

Współpracuj z rodzicami
Rodzice są partnerami w budowaniu bezpiecznego środowiska dla dzieci.

Szkola ma być miejscem bezpieczeństwa!

JEDNO ŻYCZLIWE SŁOWO MOŻE ZMIENIĆ CZYJŚ DZIEŃ. TWOJA REAKCJA MOŻE ZMIENIĆ CZYJŚ ŻYCIE.

Bądźmy uważni. Bądźmy obok. Bądźmy razem.

WARTO WIEDZIEĆ

Dziecko, które codziennie doświadcza ośmieszania, zaczyna wierzyć, że naprawdę jest „gorsze”, „dziwne” albo „niewystarczające”. Szczególnie bolesne jest wykluczenie społeczne — ignorowanie, obgadywanie i odrzucanie przez grupę. Eksperci podkreślają, że wyśmiewanie, rozsiewanie plotek czy publikowanie kompromitujących treści to realne formy przemocy psychicznej.

Współczesny hejt nie kończy się po ostatnim dzwonku. Dziecko zabiera go do domu w telefonie:

- na komunikatorach klasowych,
- w mediach społecznościowych,
- na grupach internetowych,
- w komentarzach i wiadomościach prywatnych.

Coraz częściej dzieci są wyśmiewane także za brak modnych telefonów, brak konta na Tik Toku czy „nienadążanie” za trendami internetowymi. Rodzice opisują sytuacje, w których dzieci czują się odrzucone tylko dlatego, że nie korzystają z popularnych aplikacji.

Co czuje dziecko, które doświadcza przemocy?

Dziecko bardzo rzadko powie wprost: „Jestem ofiarą przemocy”. Zamiast tego mogą pojawić się:

- bóle brzucha przed szkołą,
- płacz wieczorem,
- niechęć do wychodzenia z domu,
- wycofanie,
- drażliwość,
- problemy ze snem,
- spadek ocen,
- izolacja,
- nagłe „choroby” przed lekcjami.

Niektóre dzieci milczą ze strachu przed zemstą klasy. Inne są przekonane, że „same sobie zasłużyły”. Wielu uczniów boi się, że zgłoszenie problemu jeszcze bardziej pogorszy sytuację.

WARTO WIEDZIEĆ

Jak rozmawiać z dzieckiem, które doświadcza przemocy rówieśniczej? Najważniejsze jest jedno: dziecko musi poczuć, że nie jest samo.

Czego potrzebuje dziecko?

- spokojnego wysłuchania,
- wiary w jego słowa,
- bezpieczeństwa,
- poczucia, że dorosły stoi po jego stronie.

Warto powiedzieć:

- „Dobrze, że mi o tym mówisz.”
- „To nie jest twoja wina.”
- „Nie zasługujesz na takie traktowanie.”
- „Razem poszukamy rozwiązania.”

Czego unikać?

- „Nie przejmuj się.”
- „Musisz być twardszy.”
- „Może przesadzasz.”
- „Pewnie ich sprowokowałeś.”
- „Takie rzeczy zdarzają się każdemu.”

Bagatelizowanie problemu sprawia, że dziecko zamyka się w sobie i przestaje ufać dorosłym. Specjaliści podkreślają, że nawet pozornie „niewinne żarty” mogą być dla dziecka ogromnym obciążeniem psychicznym.

Co jeszcze może pomóc?

- wzmacnianie poczucia własnej wartości,
- szukanie bezpiecznych relacji poza klasą,
- kontakt z pedagogiem lub psychologiem,
- dokumentowanie cyberprzemocy,
- szybka reakcja szkoły.

WARTO WIEDZIEĆ

Jak rozmawiać z dzieckiem-agresorem?

To trudny moment dla każdego rodzica. Wielu dorosłych reaguje zaprzeczaniem: „Moje dziecko nigdy by tego nie zrobiło”. Tymczasem dziecko stosujące przemoc także potrzebuje pomocy i mądrego prowadzenia. Agresja rówieśnicza często wynika z:

- potrzeby dominacji,
- chęci zdobycia popularności,
- problemów emocjonalnych,
- braku empatii,
- wzorców wyniesionych z otoczenia,
- trudności w radzeniu sobie ze złością.

Rozmowa z dzieckiem-agresorem powinna:

- być spokojna,
- opierać się na faktach,
- nie polegać na upokarzaniu,
- prowadzić do wzięcia odpowiedzialności.

Warto powiedzieć:

- „Chcę zrozumieć, co się wydarzyło.”
- „Czy zastanowiłeś się, jak mogła się czuć ta osoba?”
- „Nie zgadzam się na takie zachowanie.”
- „Każdy popełnia błędy, ale trzeba naprawić krzywdę.”

Czego unikać?

- publicznego zawstydzania,
- etykietowania („jesteś agresywny”, „jesteś zły”),
- krzyku,
- porównywania z innymi dziećmi.

Dziecko musi usłyszeć wyraźną granicę: „Przemoc nigdy nie jest rozwiązaniem”. Ale jednocześnie powinno dostać szansę nauczenia się innych sposobów radzenia sobie z emocjami.

WARTO WIEDZIEĆ

Rola wychowawcy — nauczyciel, który widzi więcej.

Wielu dorosłych reaguje dopiero wtedy, gdy sytuacja staje się bardzo poważna. Tymczasem przemoc rówieśnicza rozwija się stopniowo. Dobry wychowawca:

- obserwuje relacje w klasie,
- reaguje na „drobne” wyśmiewanie,
- nie ignoruje sygnałów od uczniów,
- buduje atmosferę bezpieczeństwa,
- rozmawia z klasą o emocjach i empatii,
- współpracuje z rodzicami i specjalistami.

Porady dla nauczyciela wychowawcy

1. Reaguj od razu

Brak reakcji jest dla dzieci sygnałem, że przemoc jest akceptowana.

2. Nie publicznie — lecz skutecznie

Rozmowa dyscyplinująca nie powinna być widowiskiem dla klasy.

3. Rozmawiaj z całą grupą

Przemoc rówieśnicza to problem całej klasy, nie tylko „ofiary” i „sprawcy”.

4. Ucz empatii

Godziny wychowawcze powinny dotyczyć emocji, relacji i odpowiedzialności za słowa.

5. Zwracaj uwagę na wykluczenie

Ciche ignorowanie i odsuwanie od grupy bywa równie bolesne jak agresja fizyczna.

6. Monitoruj cyberprzemoc

Warto rozmawiać o kulturze komunikacji w Internecie i odpowiedzialności za publikowane treści.

7. Współpracuj z rodzicami

WARTO WIEDZIEĆ

Rodzice powinni być partnerami szkoły, a nie przeciwnikami.

8. Nie mów „dzieci tak mają”

Dla dziecka to często najważniejszy i najbardziej bolesny problem w jego świecie.

Szkoła ma być miejscem bezpieczeństwa.

Dzieci przychodzą do szkoły nie tylko po wiedzę. Przychodzą także po akceptację, relacje i poczucie przynależności. Jedno wyśmiewające zdanie może zostać w pamięci dziecka na wiele lat. Ale równie mocno może zostać zapamiętana reakcja dorosłego, który powiedział: „Widzę to. Reaguję. Nie jesteś sam.”

Małe serca przeżywają wielkie emocje. Dlatego każde dziecko zasługuje na szkołę, w której nie musi bać się śmiechu innych.

Bibliografia

ARONSON E., *Człowiek — istota społeczna*, Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2018

KOMENDANT-BRODOWSKA A., *Agresja i przemoc szkolna. Raport o stanie badań*, Warszawa : Instytut Badań Edukacyjnych, 2014

Bezpieczna szkoła. Zagrożenia i zalecane działania profilaktyczne w zakresie bezpieczeństwa fizycznego i cyfrowego uczniów, Warszawa : Ministerstwo Edukacji Narodowej, 2020
<https://www.gov.pl/web/edukacja/bezpieczenstwo-fizyczne-i-cyfrowe-uczniow--poradnik-men> dostęp: 1.06.2026 r.

Przemoc rówieśnicza wobec dzieci ze SPE : materiały pokonferencyjne, cz. 1, Warszawa : Ośrodek Rozwoju Edukacji, 2015

Poradnia Psychologiczna FOCUS, „Co zrobić, gdy dziecko jest hejtowane w szkole? – Bullying w szkole” <https://poradniafocus.pl/blog/co-zrobic-gdy-dziecko-jest-hejtowane-w-szkole-bullying-w-szkole/> dostęp: 1.06.2026 r.

PYŻALSKI J., *Agresja elektroniczna i cyberbullying jako nowe ryzykowne zachowania młodzieży*, Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2012

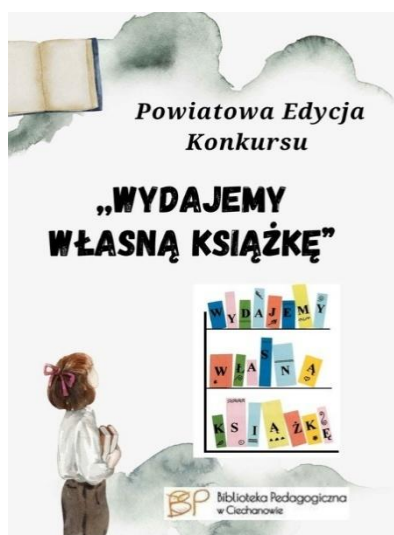
WARTO WIEDZIEĆ

PYŻALSKI J. (red.), *Cyberbullying. Zjawisko, konteksty, przeciwdziałanie*, Poznań :
Wydawnictwo Naukowe UAM, 2012

RANSCHBURG J., *Lęk, gniew, agresja*, Warszawa : Wydawnictwo WSiP, 2003

Wioletta Gałązka
Biblioteka Pedagogiczna w Ciechanowie

10 lat powiatowej edycji konkursu „Wydajemy Własną Książkę”

Konkurs „Wydajemy Własną Książkę” to renomowany program edukacji czytelniczej organizowany przez Miejski Dom Kultury „Muranów” im. C. K. Norwida w Warszawie, Pedagogiczną Bibliotekę Wojewódzką im. KEN w Warszawie oraz Wolskie Centrum Kultury. Zainicjowany został w 1993 roku przez p. Marię Podlasięcką oraz p. Roberta Mischuka. Na terenie powiatu ciechanowskiego to przedsięwzięcie zapoczątkowała p. Anna Mieszkowska, obecna dyrektor Biblioteki Pedagogicznej

w Ciechanowie.

Celem konkursu „Wydajemy Własną Książkę” jest stymulowanie kreatywności dzieci i młodzieży poprzez samodzielne tworzenie, ilustrowanie oraz oprawianie książek. Projekt funkcjonuje w wersjach ogólnopolskich oraz lokalnych. Zadaniem uczestników jest przygotowanie prac, które można wykonywać indywidualnie lub grupowo. Tematyka książek jest dowolna, co sprzyja rozwijaniu wyobraźni młodych autorów.

Pierwsza edycja w szkołach na terenie powiatu ciechanowskiego, którą zorganizowała Biblioteka Pedagogiczna w Ciechanowie, odbyła się w 2017 r. Do udziału zgłosiło się aż 195 autorów, którzy napisali 85 książek. Nagrodzono 54 uczniów. W kolejnych latach wyglądało to następująco:

2018 r. – 47 zgłoszonych prac, 79 autorów, 35 osób nagrodzonych;

2019 r. – 71 zgłoszonych prac, 85 autorów, 28 osób nagrodzonych;

2020 r. – 87 zgłoszonych prac, 112 autorów, 36 osób nagrodzonych;

2021 r. – 21 zgłoszonych prac, 22 autorów, 22 osoby nagrodzone;

RELACJE

2022 r. – 38 zgłoszonych prac, 41 autorów, 33 osoby nagrodzone;

2023 r. – 38 zgłoszonych prac, 41 autorów, 25 osób nagrodzonych;

2024 r. – 32 zgłoszone prace, 38 autorów, 22 osoby nagrodzone;

2025 r. – 49 zgłoszonych prac, 51 autorów, 32 osoby nagrodzone;

2026 r. – 73 zgłoszone prace, 82 autorów, 30 osób nagrodzonych.

Podsumowując, w ciągu dziesięciu lat w konkursie wzięło udział 727 uczniów ze szkół podstawowych z terenu powiatu ciechanowskiego, którzy napisali 541 książek. Co roku ich prace były również dostrzegane na szczeblu wojewódzkim, ponieważ zgodnie z regulaminem zwycięskie utwory zostały wysłane do edycji wojewódzkiej konkursu do Domu Kultury „Muranów” w Warszawie. W ciągu dziesięciu lat docenionych zostało wielu młodych twórców: 2017 r. – 5 osób; 2018 r. – 8 osób; 2019 r. – 13 osób; 2020 r. – 23 osoby; 2021 r. – 8 osób; 2022 r. – 12 osób; 2023 r. – 6 osób; 2024 r. – 1 osoba; 2025 r. – 3 osoby; 2026 r. – 8 osób.

W tym roku w Bibliotece Pedagogicznej w Ciechanowie odbyła się jubileuszowa X powiatowa edycja konkursu, która została objęta honorowym patronatem przez Pana Adama Struzika Marszałka Województwa Mazowieckiego, Pana Jana Andrzeja Kaluszkiewicza Starostę Powiatu Ciechanowskiego oraz Panią Janinę Janakakos-Szymańską Prezes Oddziału Ciechanowskiego Stowarzyszenia Autorów Polskich. Była to wyjątkowa uroczystość połączona z otwarciem naszej Biblioteki w nowej lokalizacji. Przybyli goście mieli okazję zwiedzić wypożyczalnię oraz obejrzyć wystawę związaną z historią biblioteki oraz jej działalnością. Podziwiać można było również wystawę prac nagrodzonych w tegorocznej edycji konkursu oraz galerię „Białych Kruków” (czyli książek z poprzednich lat, które nie zostały nagrodzone).

Do tegorocznej edycji zgłoszono 73 książki, które zostały wykonane przez 82 uczniów. Dostarczone prace były oceniane w dwóch kategoriach – literackiej i plastycznej oraz w trzech kategoriach wiekowych – kl. I-III, IV-VI, VII-VIII. W kategorii literackiej prace oceniała ciechanowska poetka Pani Janina Janakakos-Szymańska, natomiast w kategorii plastycznej Pani Urszula Michalska, malarka, rzeźbiarka i dekoratorka wnętrz. Nagrodzonych zostało 30 uczniów, a ich książki zostały przesłane do etapu wojewódzkiego konkursu do Domu Kultury „Muranów” w Warszawie. Opieką i wsparciem podczas tworzenia prac otoczyli dzieci szkolni

RELACJE

koordynatorzy – nauczyciele bibliotekarze, nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej oraz poloniści.

RELACJE

Konkurs „Wydajemy Własną Książkę” kształtuje kulturę czytelniczną, rozwija zainteresowanie literaturą oraz pobudza wyobraźnię dzieci i młodzieży. Zachęca uczestników do podejmowania prób samodzielnej twórczości literackiej i ilustratorskiej, dając im możliwość wyrażania własnych emocji, pomysłów oraz spojrzenia na świat. Dzięki pracy nad książką młodzi autorzy uczą się kreatywnego myślenia, rozwijają umiejętność tworzenia tekstów, a także doskonałą zdolności plastyczne i estetyczne. To niezwykle wartościowa i inspirująca inicjatywa, która pozwala odkrywać talenty oraz rozwijać pasje. Serdecznie dziękujemy za te 10 lat wszystkim młodym autorom, zaangażowanym nauczycielom, nieocenionemu jury oraz osobom, które wspierają nasze działania. Zachęcamy do udziału w kolejnych edycjach konkursu i podjęcia twórczego wyzwania.

RELACJE

Ewa Bochynek

Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna we Wrocławiu. Filia w Wałbrzychu

Kwietniowe spotkanie z poezją w bibliotece

W wałbrzyskiej Filii Dolnośląskiej Biblioteki Pedagogicznej we Wrocławiu odbywają się spotkania z regionalnymi twórcami. W ostatnich latach gościliśmy m.in. nauczycielkę, panią Iwonę Czech, która zapraszała nas swoimi publikacjami do pobliskiego uzdrowiska, do urokliwego Szczawna–Zdroju. Policjantka, pani Irena Raszka prezentowała swoje bajki dla najmłodszych oraz te, pisane z myślą o dorosłych odbiorcach. Była u nas także autorka książki „Aniołowie i Kobry, czyli bocznymi drogami Dolnego Śląska”, pani Alicja Kaliber, która urodziła się w Wałbrzychu i w nim spędziła całe życie, a jej niespełnionym marzeniem było zostać przewodnikiem sudeckim.

Jednak to kwietniowe spotkanie w tym roku z młodą wałbrzyską poetką przyciągnęło do naszej czytelnicy tłumy. Uczniowie szkół średnich, starszych klas szkoły podstawowej zaciekawieni koleżanką piszącą wiersze zjawili się jako pierwsi. Byli nauczyciele z liceum, w którym uczy się pani Malwina Krawczyk (a może po prostu Malwina), nauczyciele z wałbrzyskich szkół oraz szkół w powiecie. Oczywiście obecna była mama, a babcia telefonowała już wcześniej dopytując o adres naszej biblioteki.

RELACJE

Jakie są wiersze, które podczas spotkania odczytała Malwina oraz jedna z najbliższych przyjaciółek? Były utwory ze zbioru „Ulgowy do Edenu, poproszę” i te najnowsze, napisane ostatnio. Wzruszenia dostarczyły zwłaszcza wiersze pisane w szpitalnej sali, a także te, pisane w przerwach między pobytami w szpitalu. Każdy utwór to historia opowiedziana niezwykle delikatnie, w sposób zwracający uwagę przede wszystkim na niezwykłą wrażliwość i dojrzałość młodej autorki, której jednym z marzeń było wydanie własnego tomiku poezji. I udało się spełnić dziewczęce marzenie! Malwina ma pierwszy tomik poezji. Wydawca zbioru „Ulgowy do Edenu, poproszę”, to Fundacja Na Ratunek Dzieciom z Chorobą Nowotworową.

Pierwszy utwór poetycki w tym zbiorze zatytułowany „jestem” rozpoczyna się od słów:

*„w moim mieście
wszystkie drogi prowadzą do raju (...)”*

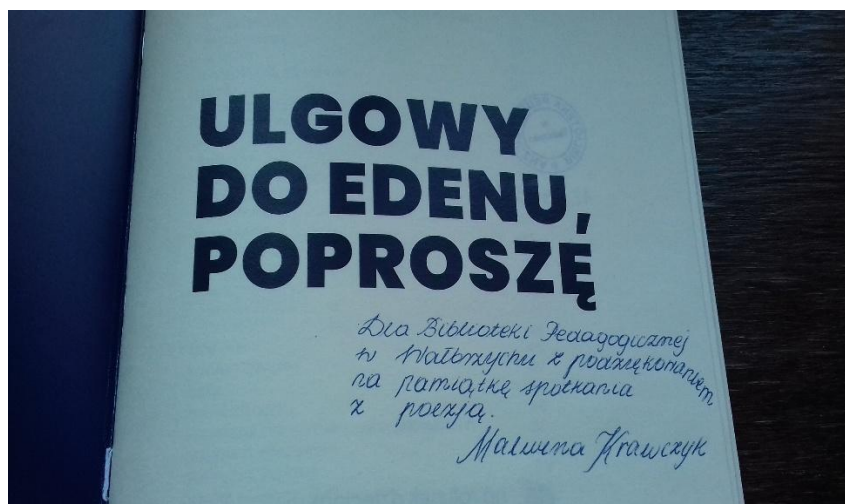
Na pewno każdy z uczestników spotkania z poezją w bibliotece zastanawiał się, czy to tylko takie poetyckie spojrzenie na miasto, na życie. Czy może, jak przymrużymy oczy i zasłuchani w wiersz, to zobaczymy raj, a jedna z wielu dróg nas tam zaprowadzi (tak powiedziała jedna z uczestniczek naszego spotkania).

RELACJE

Były też pytania do Malwiny od zebranych. Jak pisze, kiedy i od kiedy? Młoda poetka zdradziła m.in., że zaczęła pisać wiersze już w szkole podstawowej, często pisze je na małych karteczkach.

Na zakończenie były kwiaty, podziękowania i możliwość otrzymania tomiku z dedykacją. Kolejka chętnych - długa.

Kwietniowe spotkanie z poezją w bibliotece na pewno długo będzie w naszej pamięci. Dziękujemy Malwinie, że poznaliśmy tak piękne, wzruszające wiersze. Słowa podziękowania należą się także nauczycielce z Dolnośląskiego Zespołu Szkół Specjalnych Przyszpitalnych w Wałbrzychu, z którą nasza biblioteka współpracuje. To pani Anna Jasińska-Kowalska, zauroczona utworami z tomiku „Ulgowy do Edenu, poproszę”, podsunęła pomysł zorganizowania takiego spotkania z licealistką piszącą wiersze. Malwina obiecała nam, że wiersze z następnego tomiku też przeczyta w naszej bibliotece. Zatem, do kolejnego spotkania z poezją w bibliotece pedagogicznej.

Nowoczesne biblioteki w Hiszpanii – zarządzanie zbiorami i inspiracje dla edukacji szkolnej

Wyjazd studyjny do Hiszpanii stał się okazją do poznania nowoczesnych rozwiązań w zakresie funkcjonowania bibliotek oraz refleksji nad rolą bibliotek szkolnych w zmieniającym się środowisku edukacyjnym.

We wrześniu 2025 roku uczestniczyłam w wyjeździe studyjnym dla bibliotekarzy do Hiszpanii, zorganizowanym przez Unię Europejskich Federalistów Polska w Łodzi. Celem wizyty było poznanie sposobów funkcjonowania różnych typów bibliotek oraz metod zarządzania ich zbiorami w kontekście zmieniających się potrzeb użytkowników. Program obejmował wizyty w bibliotekach publicznych, narodowych, szkolnych i akademickich, a także zwiedzanie Toledo, Salamanki i Madrytu, co pozwoliło lepiej zrozumieć kulturowy i społeczny kontekst ich działalności.

Biblioteki jako nowoczesne centra edukacji i integracji

Hiszpańskie biblioteki to instytucje nowoczesne, otwarte i wyraźnie ukierunkowane na potrzeby użytkownika. Ich działalność wykracza poza tradycyjne udostępnianie zbiorów – stanowią przestrzeń spotkań, rozwoju kompetencji oraz integracji społecznej. Widoczne jest umiejętne łączenie funkcji informacyjnych z animacją kultury oraz aktywizacją lokalnych społeczności.

Na uwagę zasługuje także sposób organizacji przestrzeni bibliotecznej – elastycznej, przyjaznej i dostosowanej do różnych form pracy: indywidualnej, zespołowej oraz projektowej. Biblioteki coraz częściej odchodzą od modelu miejsca wyłącznie cichej pracy na rzecz środowiska sprzyjającego współdziałaniu i kreatywności.

RELACJE

Casa de las Conchas w Salamance

Biblioteka Publiczna w Salamance mieści się w zabytkowym Domu Muszli, którego unikatowa architektura przyciąga odwiedzających z całego świata. Instytucja oferuje bogaty księgozbiór oraz szeroką ofertę kulturalną, obejmującą m.in. kluby czytelnicze, warsztaty, spotkania autorskie oraz działalność bibliobusów docierających do mniejszych miejscowości. Szczególną uwagę zwraca kompleksowe podejście do pracy z czytelnikiem – od najmłodszych lat po dorosłość. Wsparcie dzieci i młodzieży stanowi jeden z priorytetów, a podejmowane działania skutecznie rozwijają kompetencje czytelnicze, informacyjne i społeczne.

Biblioteca Pública „Miguel Hernández” w Madrycie

Ta nowoczesna placówka, należąca do sieci bibliotek publicznych Wspólnoty Madrytu, wyróżnia się przestronnością, wysokim standardem wyposażenia oraz szeroką dostępnością usług. Biblioteka udostępnia liczne stanowiska komputerowe, zapewnia szybki dostęp do internetu oraz oferuje bogaty wybór materiałów cyfrowych. Istotnym elementem jej funkcjonowania jest dostosowanie godzin otwarcia do potrzeb użytkowników, szczególnie uczniów i studentów. Dzięki temu biblioteka staje się realnym wsparciem w procesie uczenia się, oferując bezpieczne i komfortowe warunki do nauki.

RELACJE

Biblioteka szkolna CEIP Doctor Severo Ochoa

Biblioteka szkolna tej placówki stanowi przykład nowoczesnego podejścia do roli biblioteki w środowisku edukacyjnym. Jej działalność koncentruje się nie tylko na wspieraniu procesu dydaktycznego, lecz także na budowaniu relacji społecznych i rozwijaniu kompetencji międzykulturowych.

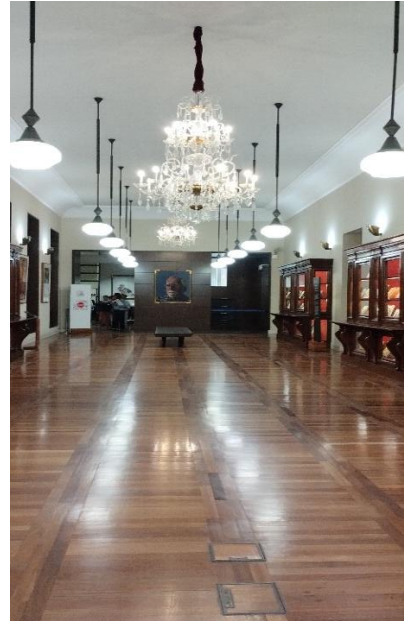
Biblioteka funkcjonuje jako otwarta przestrzeń dostępna dla uczniów również po zajęciach lekcyjnych. Organizowane są tu zajęcia czytelnicze, konkursy, projekty edukacyjne oraz działania integracyjne. Warto podkreślić, że biblioteka pełni istotną funkcję wychowawczą, wspierając kształtowanie postaw opartych na tolerancji, otwartości i współpracy.

RELACJE

Biblioteka Narodowa Hiszpanii

Największa biblioteka kraju imponuje rozmachem, nowoczesną organizacją oraz bogactwem zbiorów. Jej działalność obejmuje ochronę dziedzictwa narodowego, digitalizację zasobów, udostępnianie materiałów badaczom oraz organizację licznych wystaw i wydarzeń kulturalnych. Instytucja ta stanowi przykład skutecznego łączenia tradycji z nowoczesnością.

RELACJE

Biblioteka Uniwersytecka Universidad Carlos III de Madrid

Biblioteka akademicka oferuje kompleksowe wsparcie dla studentów i kadry naukowej. Nowoczesne przestrzenie do pracy, dostęp do specjalistycznych baz danych oraz rozwinięte usługi informacyjne sprzyjają efektywnemu studiowaniu i prowadzeniu badań. Na szczególne podkreślenie zasługuje jej rola w rozwijaniu kompetencji informacyjnych użytkowników.

Inspiracje dla polskich bibliotek szkolnych i nauczycieli

Udział w wyjeździe pozwolił zidentyfikować szereg rozwiązań, które mogą stanowić inspirację dla polskich bibliotek szkolnych:

RELACJE

- wysoka dostępność bibliotek, także w godzinach popołudniowych i w weekendy,
- konsekwentne rozwijanie działań promujących czytelnictwo,
- szerokie wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych,
- integracja działań biblioteki z programem wychowawczo-dydaktycznym szkoły,
- tworzenie przyjaznych, elastycznych przestrzeni do nauki i współpracy,
- aktywna współpraca z lokalnym środowiskiem.

Wdrażanie tych rozwiązań może przyczynić się do zwiększenia atrakcyjności biblioteki szkolnej oraz wzmocnienia jej roli w procesie edukacyjnym.

Kontekst kulturowy wyjazdu

Pobyt w Hiszpanii został wzbogacony wizytami w najważniejszych ośrodkach dziedzictwa kulturowego:

- **Toledo** zachwyliło średniowieczną architekturą i atmosferą dawnej stolicy.

Salamanka urzekła monumentalnym Plaza Mayor oraz jedną z najstarszych uczelni w Europie.

RELACJE

- **Madryt**, z Pałacem Królewskim, Gran Vía i Muzeum Prado, ukazał różnorodność i bogactwo kultury hiszpańskiej.

Podsumowanie

Wyjazd studyjny do Hiszpanii stanowił cenne doświadczenie zawodowe i edukacyjne. Umożliwił poznanie nowoczesnych rozwiązań w zakresie zarządzania zbiorami bibliotecznymi oraz pracy z użytkownikiem, a także dostarczył inspiracji do dalszego rozwoju bibliotek szkolnych w Polsce.

Hiszpańskie biblioteki pokazują, że współczesna biblioteka może być nie tylko miejscem udostępniania zbiorów, lecz także dynamicznym centrum edukacji, kultury i integracji społecznej, odpowiadającym na potrzeby współczesnych użytkowników.

ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE

Monika Biedrzycka-Gładka
Biblioteka Pedagogiczna w Ciechanowie

Cyberhigiena. Zestawienie bibliograficzne za lata 2015-2025

Wydawnictwa zwarte

BIAŁECKA Bogna, GIL Aleksandra. Pomoc dziecku w cyberpułapce : poradnik dla rodziców. Warszawa : Eureka, 2024. ISBN 9788380799691.

BIGAJ Magdalena. Twój telefon, twoje zasady : jak dzięki higienie cyfrowej żyć po swojemu. Warszawa : Wydawnictwo W.A.B, 2025. ISBN 9788384252178.

BIGAJ Magdalena. Wychowanie przy ekranie : jak przygotować dziecko do życia w sieci? Warszawa : Wydawnictwo W.A.B, 2023. ISBN 9788384250532.

BURKE Hilda. Jak rozpoznać i pokonać uzależnienie od smartfona : praktyczne wskazówki i ćwiczenia. Warszawa : Zwierciadło, 2021. ISBN 9788381322119.

CYFROWE dzieci śpią coraz krócej / Instytut Pedagogiki (Akademia Piotrkowska). Piotrków Trybunalski : Wydawnictwo Naukowe Akademii Piotrkowskiej; Toruń : Wydawnictwo Edukacyjne „Akapit”, 2024. ISBN 9788366951587, 9788367982047.

GRUBICKA Joanna, KOMPOWSKA-MAREK Radosława. Przestrzeń cyfrowa w ponowoczesności : jednostka, technologia, profilaktyka. Warszawa : Difin, 2024. ISBN 9788382703016.

JĘDRZEJKO Mariusz, TAPER Agnieszka E., KOZŁOWSKI Tomasz. Cyberzaburzenia : cyberuzależnienia. Warszawa; Milanówek : Centrum Profilaktyki Społecznej – Oficyna Wydawnicza von Velke; Ostrowiec Świętokrzyski : Wyższa Szkoła Biznesu i Przedsiębiorczości w Ostrowcu Świętokrzyskim, 2020. ISBN 9788364557507, 9788395169267.

ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE

JĘDRZEJKO Mariusz, TAPER Agnieszka E., KIEŁTYK-ZABOROWSKA Izabela. Cyberuzależnienia : zjawisko, profilaktyka, elementy terapii. Warszawa : Medical Tribune POLSKA we współpracy z Instytutem Pedagogiki Akademii Piotrkowskiej oraz Fundacją Bonum Humanum, 2024. ISBN 9788366946828.

KAMENETZ Anya. Z nosem w ekranie : szklana pułapka czy szansa na rozwój twojego dziecka? Warszawa : Laurum, 2019. ISBN 9788380875463.

KRZYŻANOWSKA Agnieszka. Kierunek : offline: jak znaleźć cyfrową równowagę i zrozumieć e-dzieciństwo swojego dziecka? Bielsko-Biała : Wydawnictwo Pascal, 2020. ISBN 9788381036603.

LISOWSKI Maciej. Komórka Kasia i jej cyfrowa rodzinka. [Przemyśl] : Wydawnictwo Pryzmat, copyright 2021. ISBN 9788366164697.

MAJEWSKA Małgorzata. Dziecko na cyfrowym odwyku : jak bez krzyku oderwać dziecko od komputera i smartfona. Bielsko Biała : Wydawnictwo Dragon, 2022. ISBN 9788381729345.

OGONOWSKA Agnieszka. Uzależnienia medialne : uwarunkowania, leczenie, profilaktyka. Kraków : Wydawnictwo Edukacyjne, 2018. ISBN 9788365669384.

PIERSA Krzysztof. Złota rybka w szambie : jak pokonać uzależnienie od smartfona i Internetu. Warszawa : Jaguar, 2020. ISBN 9788376868653.

SPITZER Manfred. Cyberchoroby : jak cyfrowe życie rujnuje nasze zdrowie. Słupsk : Wydawnictwo Dobra Literatura, 2016. ISBN 9788365223470.

TAPER Agnieszka E. Twoje dziecko w sieci : przewodnik po cyfrowym świecie dla czasami zdezorientowanych rodziców. Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2021. ISBN 9788308074237.

Artykuły z czasopism

AUGUSTYNIAK Joanna. Młodzież o życiu bez smartfona, czyli o akcji #2 dni bez telefonu. Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze 2024, nr 2, s. 39-50.

BOCHEŃSKA-WŁOSTOWSKA Katarzyna. Higiena cyfrowa. Remedium 2023, nr 6, s. 2-4.

ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE

BOCHEŃSKA-WŁOSTOWSKA Katarzyna. Higiena cyfrowa w zasięgu ręki : scenariusz. *Remedium* 2023, nr 6, s. 5-7.

DAŻBŁAŻ Beata. #kochamoffline!, czyli wakacje bez telefonu. *Remedium* 2024, nr 7/8, s. 8-10.

DEBSKI Maciej. Higiena cyfrowa. Czym jest i w jaki sposób należy o nią dbać? *Meritum* 2020, nr 3, s. 48-54.

ENGLER Maria. Cyfrowi tubylcy. *Remedium* 2024, nr 6, s. 23-25.

ENGLER Maria. Jak dbać o higienę cyfrową? *Remedium* 2024, nr 7/8, s. 52-54.

KRZYWDZIŃSKI Piotr, PRÓŚINOWSKI Piotr. Dziecko – z troską, przygotowaniem i należytą uwagą w świecie cyfrowym XXI wieku. *Remedium* 2024, nr 6, s. 20-23.

ŁUKJANIN Joanna. Kto wyłącza wtyczkę? Dylematy rodziców w profilaktyce uzależnień w cyberprzestrzeni. *Meritum* 2019, nr 3, s. 32-40.

PAWŁOWSKA Sylwia. Doomscrolling : uzależnieni od złych wiadomości. *Remedium* 2022, nr 9, s. 2-4.

POLAK Katarzyna. Higiena cyfrowa. *Dyrektor Szkoły* 2024, nr 7/8, s. 103-107.

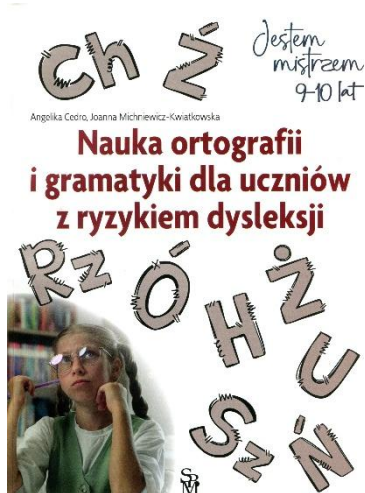
PRZYBYLSKA Wiktoria. Między emocjami a ekranem – profilaktyka randkowania online wśród młodzieży. *Remedium* 2025, nr 10, s. 11-13.

RUSZPEL Maja. Rodzicu, zacznij dbać o higienę cyfrową! *Serwis Informacyjny. Uzależnienia* 2024, nr 3, s. 22-27.

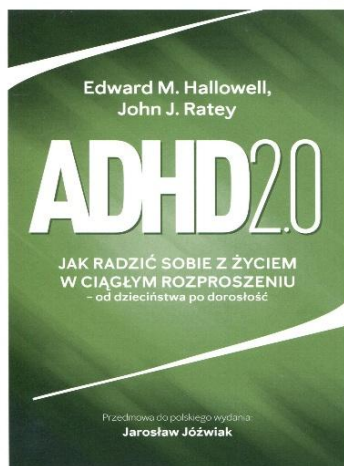
SIUDEM Ireneusz. Program przeciwdziałania nadużywania komputera i internetu przez dzieci „Limit”. *Serwis Informacyjny. Uzależnienia* 2022, nr 4, s. 14-19.

STRADOMSKA Marlena. Nowe technologie w rodzinie – jak oswoić rodziców z cyfrowym światem i nauczyć ich mądrego zarządzania czasem ekranowym u dzieci? *Życie Szkoły* 2025, nr 5, s. 15-19.

WARTO PRZECZYTAĆ

Cedro Angelika, *Nauka ortografii i gramatyki dla uczniów z ryzykiem dysleksji*. Warszawa : Wydawnictwo SBM, copyright 2025

Hallowell Edward M., *ADHD 2.0 : jak radzić sobie z życiem w ciągłym rozproszeniu – od dzieciństwa po dorosłość*. Warszawa : Wydawnictwo Linia, 2025

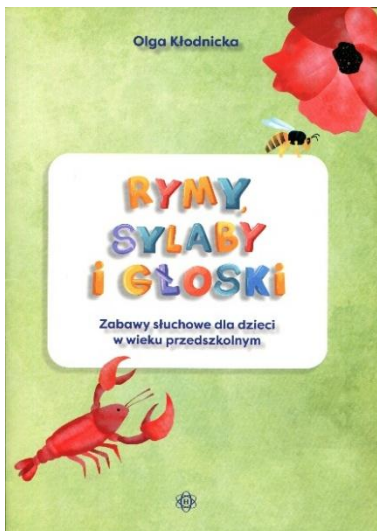

O roli rodziny i rówieśników w inkluzyjnej edukacji i rehabilitacji osób z niepełnosprawnościami / redakcja naukowa Zdzisława Janiszewska-Nieścioruk. Zielona Góra : Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, 2024

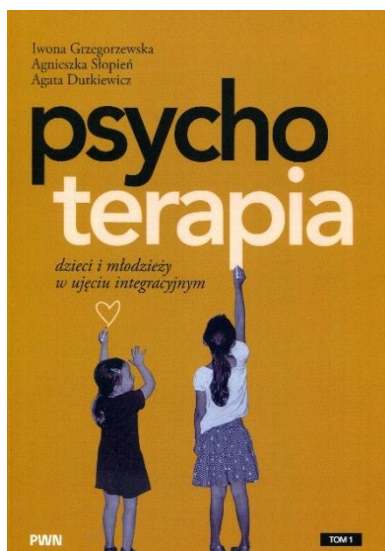
WARTO PRZECZYTAĆ

Baker Jed, *Nowy trening umiejętności społecznych : dla dzieci i młodzieży z autyzmem lub ze specjalnymi potrzebami w zakresie umiejętności społecznych i komunikacji*. Gdańsk : Harmonia Universalis, 2025

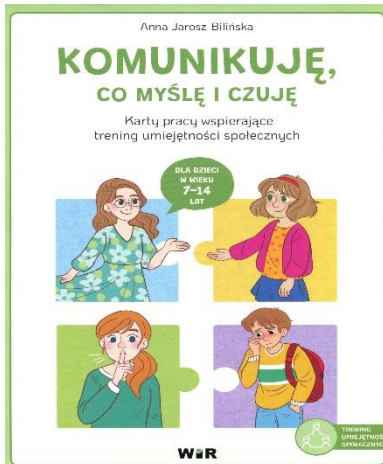

Kłodnicka Olga, *Rymy, sylaby i głoski : zabawy słuchowe dla dzieci w wieku przedszkolnym*. Gdańsk : Wydawnictwo Harmonia, 2025

Grzegorzewska Iwona, *Psychotherapia dzieci i młodzieży w ujęciu integracyjnym : od teorii do praktyki*. T. 1. Warszawa : PWN, 2025

WARTO PRZECZYTAĆ

Jarosz-Bilińska Anna, *Komunikuję, co myślę i czuję : karty pracy wspierające trening umiejętności społecznych*. Kraków : Wydawnictwo WiR, 2022

Goldberg Louise, *Joga w terapii dzieci autystycznych, z ADHD i szczególnymi potrzebami edukacyjnymi*. Kraków : Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2025

Zöller Elisabeth, *Daj mi spokój! : jak nie dać sobie dokuczać*. Kielce : Wydawnictwo Jedność, copyright 2020

NOTY O AUTORACH

Anna Będkowska – nauczyciel bibliotekarz oraz języka polskiego w Powiatowym Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Wieliczce.

Monika Biedrzycka-Gładka – absolwentka Wydziału Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych w Warszawie oraz Wydziału Psychologii Społecznej SWPS w Warszawie. Pracuje jako koordynator ds. instruktażu dla bibliotekarzy w Bibliotece Pedagogicznej w Ciechanowie.

Ewa Bochynek – kierownik Dolnośląskiej Biblioteki Pedagogicznej we Wrocławiu. Filia w Wałbrzychu.

Wioletta Gałązka – nauczyciel bibliotekarz w Bibliotece Pedagogicznej w Ciechanowie.

Karolina Janczulewicz – nauczyciel, doradca zawodowy, oligofrenopedagog w Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Dąbrowie Górniczej.

Adriana Karwowska – nauczyciel bibliotekarz, pracownik Wydziału Udostępniania Zbiorów w Bibliotece Pedagogicznej Ciechanowie.

Małgorzata Komor – nauczyciel bibliotekarz, kierownik Wydziału Udostępniania Zbiorów w Bibliotece Pedagogicznej Ciechanowie.

Paulina Krzemień – nauczyciel w Szkole Podstawowej im. Ks. Prof. Romana Darowskiego SJ w Szczepanowicach.

Bożena Lewandowska – nauczyciel bibliotekarz, pracownik Wydziału Gromadzenia i Opracowania Zbiorów w Bibliotece Pedagogicznej Ciechanowie. Autorka i prowadząca kursy na platformie zdalnego nauczania Moodle BP w Ciechanowie.

Anna Mieszkowska – dyrektor Biblioteki Pedagogicznej w Ciechanowie. Absolwentka Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, specjalność informacja naukowa i bibliologia, studiów podyplomowych z zarządzania oświatą; nauczyciel bibliotekarz z doświadczeniem pracy w różnych typach bibliotek.

Joanna Opozda-Zawadzka – nauczyciel chemii w II Liceum Ogólnokształcącym w Krakowie.

NOTY O AUTORACH

Bogumiła Pawłowska – nauczyciel bibliotekarz w Bibliotece Pedagogicznej w Ciechanowie. Filia w Mławie.

Anna Rogulska – nauczyciel języka polskiego w Szkole Podstawowej należącej do Zespołu Szkół w Lubomierzu.

Anna Wesołowska – nauczyciel bibliotekarz w Bibliotece Pedagogicznej w Ciechanowie. Filia w Mławie.

Irena Zalewska – nauczyciel bibliotekarz w ZS nr 1 im. Mieszka I w Stargardzie, doradca metodyczny w PODN w Stargardzie.